

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA HISTORIE

HORAŽDOVICE – NÁBOŽENSKÝ VÝVOJ
V RANÉM NOVOVĚKU
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ILONA HRUBEŠOVÁ

Historická studia, obor Historie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jan Kilián, Ph.D.

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň 30. června 2016

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu práce Doc. PhDr. Janu Kiliánovi, Ph.D. za čas, který mi věnoval při konzultacích, za jeho cenné rady a připomínky. Dále bych chtěla poděkovat všem pracovníkům archivu v Klatovech za jejich pomoc a rady při zpracovávání archiválií.

Originální zadání

Obsah

Úvod.....	6
1 Náboženská situace v Čechách raného novověku.....	8
2 Situace v Horažďovicích.....	11
3 Farní správa v Horažďovicích.....	14
3.1 Faráři.....	16
3.2 Kostely.....	19
4 Minorité a maltézští rytíři.....	22
4.1 Minorité.....	22
4.2 Maltézští rytíři (johanité).....	25
5 Bratrstva.....	27
6 Zbožnost.....	29
6.1 Procesí v Horažďovicích.....	30
6.2 Testamenty.....	31
6.3 Nadace.....	32
6.4 Čarodějnictví.....	32
7 Tajní nekatolíci.....	33
8 Židé v Horažďovicích.....	35
Závěr.....	39
Summary.....	42
Prameny a literatura.....	43
Seznam příloh.....	46

Úvod

Pro svoji bakalářskou práci jsem si vybrala téma „Horažďovice – náboženský vývoj v raném novověku“. Jedním z důvodů pro výběr tohoto tématu je můj osobní zájem o náboženské dějiny v českých zemích. Pocházím z katolické rodiny, přestože sama katolička nejsem, moje touha po poznání víry mých předků ve mně vždy byla. Myslím si, že výzkumem dějin náboženství konkrétního města mohu docílit mnohem hlubšího poznání tématu a utvořit si konkrétnější představu o jeho vývoji. Jedním z dalších motivů pro výběr tohoto tématu je fakt, že v období raného novověku, tedy v době mezi 1526-1780, se na našem území odehrála řada náboženských zvrátů, v Evropě víceméně unikátních.

Při zpracovávání tématu jsem vycházela především z archivních pramenů, které se nacházejí ve Státním okresním archivu (dále jen SOkA) Klatovy a v Městském muzeu Horažďovice. V SOkA Klatovy se nachází fond Archiv města Horažďovic, z něhož jsem využila ke zpracování své práce výhradně listiny z let 1526-1786. V horažďovickém muzeu se nachází fond Horažďovice, město historie, kde jsem se zaměřila především na listiny vztahující se k náboženské proměně města v době pobělohorské. V práci je využita samozřejmě i regionální literatura. Monografie zabývající se historií Horažďovic vznikly zatím dvě. Starší je od regionálního historika, archiváře, muzejníka a v neposlední řadě též pedagoga Karla Němce. Jeho kniha *Dějiny města Horažďovic* vyšla roku 1936 a je dosud jednou z nejpřínosnějších k danému tématu, hlavně z toho důvodu, že Němec čerpal primárně z fondu Archiv města Horažďovic. Avšak jedná se o knihu nepřilíš rozsáhlou, tím pádem je zde řada témat zmíněna jen okrajově, nebo zcela chybí. Druhou monografii sepsal Eduard Šimon. Jeho kniha *Horažďovice, proměny města 1292 – 1992* vyšla v roce 1990. Šimon převzal téměř veškeré informace od Karla Němce a připojil své poznatky o vývoji města ve 20. století. Bohužel absence poznámkového aparátu znemožňuje ověření informací, což je podobné jako u Karla Němce, kde sice poznámkový aparát existuje, ale je velmi ledabylý. To je pak zdrojem spekulací, že informace, které Němec využil ve své knize, převzal od zakladatele horažďovického muzea Štěpána Karla Vydry, který náhle zemřel v roce 1911, a jen předčasná smrt mu nejspíše zabránila v tom, aby sepsal podrobné dějiny města. V obou zmíněných publikacích nalezneme jen málo informací o horažďovické faře, jež spadala pod správu maltézského řádu. Existuje drobná publikace *Dějiny maltézského řádu v Horažďovicích* od Eduarda Šimona, jedná se ale pouze o výtah z jeho knihy o Horažďovicích, tudíž nepřináší nic nového, naopak, jsou zde faktografické chyby. Další

přínosnou literaturou k Horažďovicím jsou publikace od Simony Kotlárové a Miroslava Svobody, kteří se zabírají rody působícími v Horažďovicích. K pochopení církevní správy v českých zemích raného novověku mi nejvíce pomohla kniha *Dějiny správy v českých zemích* od kolektivu autorů Jana Janáka, Zdeňky Hledíkové a Jana Dobeše. Detailnější informace o církevní správě v Horažďovicích poskytla publikace od Pavly Stuchlé *Prachatický vikariát 1676-1750*. Co se týče církevních řádů, lze vyzdvihnout *Encyklopedii českých klášterů* od autorského kolektivu Pavla Vlčka, Petra Sommera a Dušana Foltýna, dále jsem využila dílo Ludka Jiráka *Církevní řády a kongregace v zemích českých* a okrajově i knihu Jiřího Pořízka *Řád maltézských rytířů*. Pro zpracování kapitoly o horažďovických farářích a faře mi byla nejvíce nápomocna diplomová práce Lucie Hesounové *Maltézská fara v Horažďovicích*, kterou může předkládána bakalářská práce doplňovat.

Cílem práce je především podat základní přehled náboženského vývoje a jeho proměn v Horažďovicích v období mezi léty 1526-1780. Dále bych se ráda zaměřila na faráře, kteří významně ovlivnili dějiny fary, osvětlila vztah mezi oběma hlavními řády v Horažďovicích, zaměřila se na zbožnost horažďovických obyvatel, jejich vztah k nekatolictví a v neposlední řadě i k Židům, kteří mají v náboženských dějinách specifické postavení. V práci se budu snažit využít vícero postupů a metod historické práce, především heuristiku a práci s archivními prameny, syntézu a komparaci.

1 Náboženská situace v Čechách raného novověku

Do raného novověku vstoupily Čechy jako „království dvojího lidu“. Na základě basilejských kompaktát (z roku 1436) a kutnohorského náboženského míru (z roku 1485) bylo založeno soužití katolíků a utrakvistů. Kompaktáta legalizovala přijímání pod obojí a opírala se o ně autonomní církevní správa v čele s dolní konzistoří, která se zpovídala zemskému sněmu. Přestože kompaktáta nedosáhla papežského potvrzení, utrakvismus to existenčně neohrožovalo. Kutnohorský náboženský mír pak zajišťoval uznání dvou konfesí i ze strany katolických domácích stavů. Pro utrakvisty byl navíc garancí, že se ani katolický král Vladislav Jagellonský nebude snažit rozvrátit konfesijní a mocenskou rovnováhu v zemi. Víra utrakvistická oslovila většinu česky hovořících obyvatel v zemi, zatímco německá populace zůstávala katolického vyznání. Avšak i některá česky hovořící zůstávala věrná Římu. Byla to Plzeň, České Budějovice, jihočeské oblasti spravované pány z Rožmberku a na Moravě oblasti v mocenské sféře olomouckých biskupů. Nepevnou stabilitu v Čechách narušilo Lutherovo vystoupení v roce 1517. Reformační myšlenky tak zasáhly většinu německy hovořícího obyvatelstva v českých zemích a počátek německé reformace se odrazil i ve štěpení utrakvistického tábora, kde se prohloubily rozpory, jež se projevovaly již v předchozím období. Tridentský koncil, jenž trval s přestávkami dvacet let, potvrzoval dosavadní dogmata.

Po protihabsburském povstání v roce 1547 se stala konfesijní otázka hlavním politickým problémem země. V porovnání s Říší, kde se po augšpurském míru z roku 1555 dodržovala zásada „čí země, toho náboženství“, české země zůstaly mnohokonfesijním státem. V druhé polovině 16. století byly právě konfese nejvíce řešeným tématem. Přijetí konfese požadovali právě luteráni a bratrské stavy, aby na jejím základě mohli legalizovat své církve. Čeští luteráni pak přímo požadovali přijetí augšpurské konfese, jelikož na jejím základě chtěli reformu celého utrakvismu. Jednota bratrská pak měla své vlastní požadavky, avšak současně se připojila k požadavkům luteránů. Jednání o augšpurské konfesi připadlo na počátek vlády Maxmiliána II. Ten byl zpočátku pro české nekatolíky nadějí, které však byly zhatěny roku 1567, kdy císař zrušil kompaktáta. Významný dokument Česká konfese, vydaný roku 1575, sladil postoje novoutrakvistické a bratrské části stavovské obce. Nutno podotknout, že šlo o kompromis mezi oběma stranami.¹ Po nástupu Rudolfa II. na trůn se

---

¹ MIKULEC, Jiří a kol. *Církev a společnost raného novověku v Čechách a na Moravě*. Praha: Historický ústav, 2013. Práce historického ústavu ČAV. ISBN 978-80-7286-206-1. s. 63-65.

vzedmula snaha o posílení katolického vlivu.² V roce 1609 tedy Rudolf potvrzuje Majestát na náboženskou svobodu³, avšak jeho prosazování postupovalo velmi pomalu, napětí mezi katolíky a nekatolíky se příliš neuklidnilo. Spor mezi českými protestanty a rakouskými Habsburky, kteří zastávali víru katolickou, vyústil v třicetiletou válku, jež byla zahájena tzv. druhou pražskou defenestrací 23. 5. 1618.⁴ Téhož roku byli vyhnáni jezuité. Protestanté verbovali vlastní vojsko a vytvářeli protihabsburskou koalici. Druhý rok stavovského povstání byl ve znamení volby nového krále Fridricha Falckého, který byl zapřísáhlým kalvinistou. Zimní král byl přesvědčen, že má šanci vytvořit v Čechách ideální křesťanské království. Na krátkou dobu se Praha stala znovu centrem dvorským, intelektuálním a kulturním, přestože byla atraktivní zejména pro kalvinisty.⁵ Po krátkém panování Fridricha Falckého došlo 8. 11. 1620 k bitvě na Bílé hoře, kde bylo stavovské vojsko poraženo.

Pobělohorské období bylo poznamenáno především rekatolizační snahou, ale i třicetiletou válkou trvající do roku 1648 a probíhající v celé střední Evropě. Rudolfův majestát byl zrušen a spolu s ním se započalo s odstraňováním nekatolických konfesí. Zákaz kalicha a vykázaní nekatolických kněží vedly k zániku dolní konzistoře, jež od husitských dob spravovala utrakvistickou církev. Roku 1622 byli vypovězeni luteránští duchovní, uzavíraly se sbory jednoty bratrské a z Moravy byli odejiti novokřtělci. Během dvou let tak byly odstraněny nekatolické církevní organizace.⁶ V dalších letech došlo k postavení nekatolického vyznání mimo zákon a započala rekatolizace českého obyvatelstva.⁷ Jedním z nejvýraznějších procesů v prvních letech po Bílé hoře bylo navrácení katolických chrámů

---

² Dosadil do úřadu nejvyššího kancléře království katolíka Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic, provedl řadu dalších personálních změn, roku 1602 vydal mandát na perzekuci jednoty bratrské. Další jeho kroky týkající se náboženské otázky byly ovlivněny jeho spory s bratrem Matyášem. (MIŠOVIČ, Ján. *Víra v dějinách zemí Koruny české*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. Knižnice Sociologických aktualit. ISBN 80-85850-99-0. s. 49-50.)

³ Majestát umožňoval vykonávání náboženství podle České konfese obyvatelům všech stavů, předal dolní konzistoř a pražskou univerzitu do rukou evangelikům. Avšak faktická svoboda kultu zůstala pouze výsadou stavů. Majestát dále dovoloval sněmovat bez králova souhlasu. (MIŠOVIČ, Ján. *Víra v dějinách zemí Koruny české*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. Knižnice Sociologických aktualit. ISBN 80-85850-99-0. s. 49.)

⁴ Této události předcházely v březnu protestní sjezd, jejímž podnětem byly konfrontace v důsledku nejasného výkladu Majestátu, viz kauzy kostelů v Broumově a v Hrobě. (MIŠOVIČ, Ján. *Víra v dějinách zemí Koruny české*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. Knižnice Sociologických aktualit. ISBN 80-85850-99-0. s. 50.)

⁵ MIKULEC, Jiří a kol. *Církev a společnost raného novověku v Čechách a na Moravě*. Praha: Historický ústav, 2013. Práce historického ústavu ČAV. ISBN 978-80-7286-206-1. s. 72.

⁶ MIKULEC, Jiří a kol. *Církev a společnost raného novověku v Čechách a na Moravě*. Praha: Historický ústav, 2013. Práce historického ústavu ČAV. ISBN 978-80-7286-206-1. s. 72.

⁷ V první polovině dvacátých let 17. století se rekatolizace upínala hlavně na nekatolické duchovenstvo a měšťany královských měst. Následovala série patentů, první byl vydán 29. 3. 1624 a nařizoval katolictví všem měšťanům i poddaným. Dosavadní rekatolizační snahy Ferdinanda II. vyvrcholily vydáním patentu 31. 7. 1627. Podle něj mají nekatoličtí páni a rytíři šest měsíců na to, aby buď opustili zemi, nebo konvertovali k víře katolické.

do rukou katolíků a vzápětí i zabírání kostelů, které už po několik století katolické nebyly⁸. Proces rekatolizace byl složitý a náročný, k jeho realizaci napomáhali reformační komise⁹, jezuité¹⁰, dragonády¹¹, církev a v neposlední řadě panovník. Objevovala se však rozdílnost církevních a státních zájmů, která byla umocněna v padesátých letech 17. století, kdy proběhly dvě soupisové akce evidující vyznání obyvatel. Stát nechal v roce 1651 vypracovat Soupis poddaných podle víry a církev si vytvořila vlastní seznam, evidující prakticky totéž.¹² Za vlády Leopolda I. došlo k prvnímu zmírnění vlivu církve a jezuitského řádu. Byl zrušen arcibiskupův zákaz společného bydlení židů s křesťany, dále v roce 1704 sebrala vláda chrámům klenoty a drahocenné nářadí, jelikož byla potřeba peněz pro vojsko. Ve dvacátých letech 18. století již byla naprostá většina obyvatel katolického vyznání, avšak kvůli pronikání pietistického luteránství začal počet odpadlíků od církve vzrůstat, proto bylo vydáno panovníkem Karlem VI. několik zpřísnujících rekatolizačních patentů, ale na druhou stranu klesal vliv jezuitů.

Druhá polovina 18. století je náboženská situace ovlivněna pronikáním osvíceneckých myšlenek. Marie Terezie významně zasáhla do života věřících, zredukovala svátky, zakázala exorcismus, omezila procesí a roku 1773 zrušila jezuitský řád.¹³ Její syn Josef II. se snažil prosazovat změny ve znamení osvíceneckém ideálu náboženské tolerance.

---

⁸ Zde se jednalo o kostel sv. Šimona a Judy na Františku, sv. Jiljí ve Starém městě, sv. Jindřicha v Novém městě a sv. Mikuláše na Malé Straně. Dále šlo o kapli Božího těla a Betlémskou kapli.

⁹ Komisaři měli za povinnost přesvědčit lid o správnosti přejít na víru katolickou, nebo dohlédnout na jejich vystěhování. Práce komisařů byla nesmírně náročná, museli projet celý kraj, kde působili, osobně pohovořit s každým nekatolíkem a snažit se ho přimět ke konverzi. Komise se zaměřovala hlavně na šlechtu, jelikož ta nebyla v předchozích letech středem zájmu. (MIKULEC, Jiří. *31. 7. 1627 - rekatolizace šlechty v Čechách: či je země, toho je i náboženství*. Praha: Havran, 2005. Dny, které tvořily české dějiny. ISBN 80-86515-54-0. s. 11-23.)

¹⁰ Ti se snažili výukou náboženství nebo diskuzí přimět lid, aby konvertoval ke katolické víře. Snažili se lid také zaujmout prostřednictvím efektů katolických slavností, výzdobou katolických chrámů, divadelními představeními či výřečností a kazatelským umem některých kněží. Šlo tedy o nenásilný rekatolizační prostředek.

¹¹ Dragonády, ke kterým se využívali příslušníci lehké jízdy- dragouni, probíhaly od roku 1623 do roku 1626 a jednalo se o rekatolizační složku násilnou. Vojsko bylo ubytovááno přímo v domech nekatolíků, což bylo pro rodiny finanční i psychicky náročné. (MIKULEC, Jiří. *31. 7. 1627 - rekatolizace šlechty v Čechách: či je země, toho je i náboženství*. Praha: Havran, 2005. Dny, které tvořily české dějiny. ISBN 80-86515-54-0. s. 54.)

¹² MIKULEC, Jiří a kol. *Církev a společnost raného novověku v Čechách a na Moravě*. Praha: Historický ústav, 2013. Práce historického ústavu ČAV. ISBN 978-80-7286-206-1. s. 79.

¹³ MIKULEC, Jiří. *Náboženský život a barokní zbožnost v českých zemích*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3698-3. s. 325-326.

Roku 1781 vydal Toleranční patent¹⁴, což byl konec pobělohorské rekatolizace. Dále rušil kostely, zpřístupnil církevní posty neurozeným uchazečům a zrušil náboženská bratrstva.¹⁵

2 Situace v Horažďovicích

Počátky dějiny města Horažďovic můžeme zasadit již do 10. století. V této době jsou spojeny především s dějinami hradiště na Práchni, které bylo v období středověku velmi významné, což můžeme soudit i z dochovaných pověstí.¹⁶ O významný rozkvět Horažďovic se ve středověku nejvíce zasloužil rod Bavorů ze Strakonice, přičemž Bavor I. bývá považován za zakladatele města, jelikož začal s jeho opevněním a dal vystavět tvrz, ze které se postupem času vybuďoval zámek.¹⁷ Roku 1251 daroval Bavor I. město johanitům k užívání. Horažďovice byly trhovou osadou do roku 1292, kdy je král Václav II. povýšil na poddanské město¹⁸ a udělil jim městská práva.¹⁹

Po vymření rodu Bavorů roku 1404, získali Horažďovice páni z Hradce. Přestože šlechta zůstávala katolická, obyvatelé se hlásili k husitství až do pobělohorské doby, kdy došlo k rekatolizaci. Postavili se tedy proti svému pánovi, což byl odvážný čin a Žižka je ve svém listě Pražanům zmiňuje jako své věrné. Boje mezi husity a katolíky trval i za vlády

---

¹⁴ Tolerance se týkala těchto protestantských vyznání: luteránského, kalvinistického, a vyznání pravoslavného. Příslušníci tolerovaných vyznání mohli stavět vlastní modlitebny na místech, kde žilo alespoň sto nekatolických rodin, a mohli mít k dispozici vlastní duchovní. (MIKULEC, Jiří a kol. *Církev a společnost raného novověku v Čechách a na Moravě*. Praha: Historický ústav, 2013. Práce historického ústavu ČAV. ISBN 978-80-7286-206-1. s. 97.)

¹⁵ MIKULEC, Jiří a kol. *Církev a společnost raného novověku v Čechách a na Moravě*. Praha: Historický ústav, 2013. Práce historického ústavu ČAV. ISBN 978-80-7286-206-1. s. 105-106.

¹⁶ Samotná hora Prácheň má velmi zajímavou historii. Prácheň můžeme označit jako posvátnou národní horu, jakou je třeba Blaník nebo Říp. Roku 1315 ji tak označil Jan Lucemburský, když ji předával Bavorům z Bavorova a ze Strakonice. K hoře se vždy upínala velká pozornost, není tedy překvapením, že je hora opředena mnoha mýty a legendami. Traduje se například legenda o Bílé paní, která oznamovala smrt osobě, jež ji zahlédla. Další legenda praví, že na Práchni se propadl zvon s pokladem a další je o zlaté sově, která k pokladu přivede lidi dobré a lakomce potrestá. Historické pověsti dokazují starou a důležitou tradici místa. Mezi nejzajímavější patří pověst o návštěvě sv. Konstantina a Metoděje, kteří zde vztyčili kříž. Další historickou pověstí je o knížeti Boleslavovi, který do tohoto kraje vykázal obyvatelstvo uctívající stále pohanské zvyky a donutil je za trest rýžovat zlato, což byla těžká a únavná práce. (HORA, Josef V. *Prácheň: hora, hradiště, hrad*. Horažďovice: Prácheňsko, 2009. ISBN 978-80-254-6202-7. s. 19-20.)

¹⁷ ŠIMON, Eduard. *Horažďovice: proměny města 1292-1992*. Horažďovice: Městský úřad, 1990. ISBN 80-900062-3-X. s. 16; KOTLÁROVÁ, Simona. *Bavorové erbu střely*. Vyd. první. České Budějovice: Veduta, 2004. ISBN 80-86829-04-9. s. 26-28.

¹⁸ Patřily tedy šlechtici, který sídlil na tvrzi, ke které postupně každý majitel přistavoval další objekty, až vznikl zámek v dnešní podobě.

¹⁹ Např. vařit pivo, pořádat trhy nebo postavit opevnění.

Jiřího z Poděbrad. Roku 1459 koupili město Kocovští z Kocova.²⁰ Ti se však neprojevili jako nejvhodnější vrchnost a roku 1477 bylo město obléháno královským vojskem Vladislava Jagellonského. Přes vytrvalý odpor se muselo město po dlouhém obléhání vzdát, jelikož obyvatelům došly zásoby jídla. Správcem města se stal strakonický velmistr Jan ze Švamberka a roku 1483 bylo město prodáno Půtovi Švihovskému z Rýzmburka a Švihova. Ten dal městu určité výhody, měšťané se mohli spravovat podle práva Starého Města pražského, dostali právo stěhovat se a dokonce roku 1502 vymohl Půta Švihovský na králi Vladislavovi privilegium, podle kterého mohli Horažďovičtí pečetit červeným voskem, což byla výsada pánů.²¹ Během vlády dalších pánů ze Švihova se situace ve městě zhoršovala, vše začalo rokem 1547 po vzpouře proti císaři Ferdinandu Habsburskému, přesto se Václavu Švihovskému podařilo získat některé výsady, především vybírat clo a byl také povolen druhý výroční trh - petropavelský.²² Ten dal ovšem z města roku 1578 vyhnat františkány-observanty a nově uvolněný kostel propůjčil sboru bratří. Nastalo období vzpoury proti vrchnosti, které bylo potlačeno roku 1617. Během třicetileté války zažilo město dobytí, vypálení a následný útěk pána zámku Ferdinanda Karla Švihovského.

Roku 1622 získali město páni ze Šternberka, přičemž jejich hlavní prioritou byla obnova zničeného města. Do kláštera se též vrátili františkáni, ale již jako minorité a započalo se s převýchovou obyvatel na katolickou víru. Nová vrchnost také nutila obyvatele ke konverzi, mimo to však byla na své poddané mírná.²³ Roku 1641 vyplnili protestanté z Bavor Horažďovice a Strakonice. O čtyři roky později došlo u města k přestřelce švédských vojsk s císařskou armádou. Neustálé potíže s vojáky značně zneprjemňovaly život ve městě. V roce 1647 byla městu vrácena privilegia, která ztratila po povstání proti vrchnosti roku 1617: bylo obnoveno právo vařit pivo, svoboda obchodu, darování, živností a správy majetku. Dále byly povoleny dva výroční trhy: svatohavelský a svatopetrský. Po skončení třicetileté leté války roku 1648 se Prácheňsko téměř vylidnilo, což vedlo k tomu, že vrchnost nutila lid více robotovat a utužovala nevolnictví.

---

²⁰ Právě jim vděčilo město za získání povolení na první výroční trh svatohavelský, jenž jim byl udělen králem Jiřím z Poděbrad. (BERÁNKOVÁ, Marie. *Historie a současnost podnikání na Klatovsku, Sušicku a Horažďovicku*. Žehušice: Městské knihy, 2001. *Historie a současnost podnikání v regionech ČR*. ISBN 80-902919-4-5. s. 12.)

²¹ ŠIMON, Eduard. *Horažďovice: proměny města 1292-1992*. Horažďovice: Městský úřad, 1990. ISBN 80-900062-3-X. s. 17.

²² BERÁNKOVÁ, Marie. *Historie a současnost podnikání na Klatovsku, Sušicku a Horažďovicku*. Žehušice: Městské knihy, 2001. *Historie a současnost podnikání v regionech ČR*. ISBN 80-902919-4-5. s. 12.

²³ BERÁNKOVÁ, Marie. *Historie a současnost podnikání na Klatovsku, Sušicku a Horažďovicku*. Žehušice: Městské knihy, 2001. *Historie a současnost podnikání v regionech ČR*. ISBN 80-902919-4-5. s. 13.

Situace se ještě zhoršila v první polovině 18. století. Nejenže došlo k utužení nevolnictví a nevolníci byli trestáni za sebemenší přestupky velice krutě, ale po celé zemi zahájily činnost tzv. protireformační komise, které v čele s jezuitou tvrdě pronásledovala skryté kacíře. Nejobávanějším komisařem se stal jezuita Antonín Koniáš, který roku 1737 zavítal i do Horažďovic.²⁴ Jeho hlavním cílem bylo nalézt nekatolické knihy, což se mu také podařilo. Roku 1719 se města ujala Filipína, hraběnka Thunová, která měla město v držení pouhé dva roky. Po ní dostala město nová vrchnost, město bylo prodáno kněžně Eleonoře z Mansfeldu a v roce 1755 bylo město prodáno kněžně Karolině z Löwensteinu-Wertheimu, rozené vévodkyni Šlesvicko-Holštýnské. Kněžna založila špitál ve Velkém Boru a nadaci panských sluhů a poddaných.²⁵ Také nechala přestavět kapličku se studánkou pod vrchem Slavníkem na kapli, a to roku 1760.²⁶ Již předtím roku 1698 byla podána žádost Martinem Šápem, jenž byl spolufundátorem stavby kaple sv. Anny, aby obec přispěla stavebním materiálem.²⁷ Jelikož studánka vedle kaple měla podle obyvatel léčivé schopnosti²⁸, magistrát zde v roce 1753 zřídil lázně, bohužel i přes doporučení lékařů nijak hojně vyhledávány nebyly a roku 1800 byly přeměněny na hostinec.²⁹

Ve druhé polovině 18. století jsou časté vzpoury nevolníků proti vrchnosti. Příčinou byly špatné poměry na venkově, o kterých císařovna Marie Terezie věděla, jelikož si roku 1771 nechala prostřednictvím komise podat zprávu o celkové situaci, přesto náprava neproběhla.³⁰ Co se protireformace týče, v polovině 18. století se dá říci, že byla téměř dokončena, přesto se ještě někdy zasahovalo do soukromí obyvatel prováděnými

---

²⁴ Státní oblastní archiv v Plzni – Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 2074, evidenční číslo N22.

²⁵ ŠIMON, Eduard. *Horažďovice: proměny města 1292-1992*. Horažďovice: Městský úřad, 1990. ISBN 80-900062-3-X. s. 39.

²⁶ Jelikož byla kaple roku 1848 přestavována znovu, původní rozměry se nedochovaly. Ale lze předpokládat, že byly podobné těm dnešním. Půdorys je polovina protáhlého osmiúhelníku, šířka průčelí je 12 metrů, délka kaple také 12 metrů a vnitřek vlastní kaple má 4,5 x 6 metrů. (NĚMEC, Karel. *Dějiny města Horažďovic. Horažďovice: Okrašlovací spolek*, 1936. s. 72.)

²⁷ Státní oblastní archiv v Plzni – Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1993, evidenční číslo N20.

²⁸ Zaznamenáno bylo celkem 7 zázračných uzdravení. Například šlo o uzdravení rány na noze Barbory Segové pomocí léčivého pramenu, dále voda měla pomoci její dceři při porodu. Další zázraky se dochovaly prostřednictvím výpovědí Mariany Brodské a Matese Kokrdy ze vsi Lhoty, kdy měl pramen vyléčit oční chorobu a v případě Vojtěcha Blažka měla návštěva kaple sv. Anny vrátit řeč jeho dceři. (Státní oblastní archiv v Plzni – Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 2008, 2010, 2012; evidenční číslo N20.)

²⁹ NĚMEC, Karel. *Dějiny města Horažďovic. Horažďovice: Okrašlovací spolek*, 1936. s. 71-73. SMOLÍK, Luboš. *Kaple a kapličky Horažďovicka*. Klatovy: Odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu Krajského úřadu Plzeňského kraje, 2010. ISBN 978-80-260-6094-9. s. 40.

³⁰ ŠIMON, Eduard. *Horažďovice: proměny města 1292-1992*. Horažďovice: Městský úřad, 1990. ISBN 80-900062-3-X. s. 40-42.

prohlídkami obydlí, jelikož knihy protestantské a kalvinistické se stále do země dovážely, tím pádem byly hledány. Jak již víme, většina horažďovických obyvatel nebyla původně katolického vyznání, ale pod neustálým tlakem k této nové víře postupně všichni přecházeli. Konverze byla ve většině případů násilná.³¹ Ve městě byly také problémy s financemi v církevní oblasti.³² Mírné zlepšení přichází roku 1781, kdy Josef II. ruší nevolnictví a vydává Toleranční patent, díky kterému bylo tolerováno luteránské a kalvinistické učení.

3 Farní správa v Horažďovicích

Horažďovická fara³³ měla v předhusitské době velký význam. Po husitských válkách došlo ke zničení komendy, která nebyla již obnovena. Johanitská fara si svoje místo udržela, ale bývalému významu se již nepřiblížila a dřívější konvent zanikl, přestože nejdříve na faře žilo více kněží pohromadě. Pod horažďovickou faru náležely přífařené vesnice Babín, Veřechov, Krejnice a Kejnice. Obyvatelé těchto vesnic měli povinnosti vůči horažďovickému faráři a podléhali mu v oblasti duchovní. Na počátku 16. století se situace v Horažďovicích změnila. Půta Švihovský přivedl do města františkány-observanty³⁴, přičemž jim dal vystavět kostel hned vedle stávající kaple sv. Michala.³⁵ Za vlády Václava Švihovského, nejenže došlo k vyhnání františkánů z města roku 1570, ale začali se v Horažďovicích objevovat pikarti, jakožto kacírská sekta. Avšak faktem je, že se v tomto období šířilo v sušickém děkanátu nekatolické učení, což se pokoušel vyřešit děkan Martin, situaci ale očividně nezvládl, jelikož na svůj post rezignoval.³⁶ Roku 1578 byl františkánský klášter přenechán českým bratřím, kterým byl Václav Švihovský více nakloněn. Roku 1590 františkánský konvent zanikl a obnoven byl až roku 1621 jako minoritský.³⁷ Horažďovice

---

³¹ NĚMEC, Karel. *Dějiny města Horažďovic. Horažďovice: Okrašlovací spolek, 1936. s. 150-153.*

³² Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 2082, 2086, 2089, 2090; evidenční číslo N20.

³³ V příloze č. 1 nalezneme foto fary v dnešní podobě.

³⁴ Více o řádu viz kapitolu Minorité a maltézští rytíři.

³⁵ Kaple byla založena před rokem 1330, jelikož jsou o ní zmínky v listině právě z roku 1330 jako již o existující budově. Založen byl měšťanem Mečířem, jenž ho založil „ke cti“ sv. Michala na svoje vlastní náklady a odkázal k němu ještě pozemky. (NĚMEC, Karel. *Dějiny města Horažďovic. Horažďovice: Okrašlovací spolek, 1936. s. 66-67.*)

³⁶ ŠIMON, Eduard. *Horažďovice: proměny města 1292-1992*. Horažďovice: Městský úřad, 1990. ISBN 80-900062-3-X. s. 30-31.

³⁷ VLČEK, Pavel, SOMMER, Petr a FOLTÝN, Dušan. *Encyklopedie českých klášterů*. 1. vyd. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-17-6. s. 228.

spadaly pod bechyňské arcijáhenství, děkanát prácheňský a arcidiecézi pražskou. Roku 1630-1631 byla pražská diecéze rozdělena na tři vikariáty.³⁸

V době pobělohorské, přesněji v průběhu 17. století, v rámci rekatolizačních tendencí postihly strukturu církevní správy významné změny. Byla zřízena dvě nová biskupství, v roce 1655 v Litoměřicích a v roce 1664 v Hradci Králové. Tato skutečnost vedla k rozšíření počtu diecézí, podle kterých se církevně členily země Koruny české. Do roku 1655 existovala pouze arcidiecéze pražská a diecéze olomoucká. Reorganizaci neunikly ani nižší správní složky, zakládaly se nové farnosti a vytvořila se nová síť vikariátů.³⁹ Pražská arcidiecéze měla pod svou správou třináct z patnácti českých krajů, jelikož litoměřický a hradecký kraj se staly samostatnými diecézemi po zřízení již zmiňovaných biskupství. V čele vikariátu se nacházel vikář, jenž zastupoval arcibiskupa a řídil se jeho pokyny při správě jemu svěřené oblasti. Vikář zde dohlížel na faráře, jednou ročně prováděl vizitaci na farách⁴⁰, o kterých následně sepsal hlášení, které preposílal na vyšší místa. Další jeho povinností bylo spravovat vikariátní archiv.

Během třicetileté války bylo město pleněno císařským vojskem, kterému velel hrabě Buquoy, Plenění nebyl uchráněn ani kostel sv. Petra a Pavla a město postihlo několik požárů. V následujících letech se město soustředilo na jeho obnovu, velká část financování však zůstala na bedrech samotných občanů. Po vytvoření vikariátů spadala fara v Horažďovicích pod sušický vikariát⁴¹, ten se roku 1704 přejmenoval na vikariát volyňský. Roku 1784 vzniklo biskupství v Českých Budějovicích, poté patřily Horažďovice pod jeho správu a staly se sídlem nového vikariátu horažďovického.⁴² Významným rokem pro Horažďovice

---

³⁸ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, JANÁK, Jan a DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-709-1. s. 191.

³⁹ Vikariáty měly zajišťovat dohled nad svým vymezeným územím v kraji. Kraj se podle velikosti členil na jeden až tři vikariáty. (HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, JANÁK, Jan a DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-709-1. s. 190-191.)

⁴⁰ Vikariát se skládal z různého počtu farností. Fary pak byly základní složkou církevní organizace. (PODLAHA, Antonín. *Dějiny arcidiecése pražské od konce století 17. do počátku století 19. Díl 1, Doba arcibiskupa Jana Josefa hrab. Breunera [1694-1710]. Část 1*. Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1917. Podíl údů Dědictví sv. Prokopa na r. 1917; 60. s. 30.)

⁴¹ Sušický vikariát se skládal z dvaceti fár a čtrnácti filiálních kostelů. Spadal do prácheňského kraje, kde se nacházeli ještě vikariáty dva – blatenský a prachatický. (STUHLÁ, Pavla. *Prachatický vikariát 1676 - 1750: vybrané otázky církevní správy*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2004. 272 s. ISBN 80-7308-082-6. s. 23.)

⁴² HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, JANÁK, Jan a DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-709-1. s. 193.

byl rok 1790, kdy byla fara povýšena na děkanství. Od té doby mohli horažďovičtí faráři užívat titul děkan.⁴³ Téhož roku převzal horažďovický farář povinnosti vikářské.

3.1 Faráři

Roku 1530 se sídlem velkopřevora johanitského řádu stala Malta.⁴⁴ Od tohoto roku se tedy může o faře v Horažďovicích hovořit jako o maltézké faře. Na horažďovické faře téměř vždy sloužili faráři, kteří příslušeli k johanitům, což se odráželo i na pečetích, jež používali.⁴⁵ Roku 1503 se rozhodl Půta Švihovský k výstavbě vodovodu do města. Horažďovický farář Václav, který svou funkci vykonával nejspíše na přelomu 15. a 16. století, pomáhal získat povolení na výstavbu vodovodu u generálního převora Jana ze Švamberka ve Strakonici. Ale již právě ve zmíněné listině je farář Václav označován jako bývalý, avšak jméno nového faráře zaneseno není. Zajímavostí je, že tento dřevěný vodovod sloužil až do roku 1934, kdy byl nahrazen vodovodem kovovým.⁴⁶ Roku 1574 je zapsán jako horažďovický farář Petr Aidiger patřící k maltézkému řádu. Roku 1587 se stal farářem Jan Libětický, jenž měl problém s tím, že ho během zasedání johanitské generální kapituly nařkli, že měl odcizit monstranci s částí chrámového pokladu. Situaci nejspíše vyřešil sám purkmistr s městskou radou, kdy v dopise určeném generálnímu převorovi Kryštofu z Wocantenberka, odmítli možnost jakékoli krádeže.⁴⁷ Roku 1610 se konala na horažďovické faře vizitace, kterou provedl správce maltézké komendy v Kralovicích, Čejka z Olbramovic. Farářem byl Petr Březnický, který byl toho času jediným maltézkým knězem na faře. Spolu s ním obydlovalo faru služebnictvo: kuchařka, zvoník, děvečka s dcerou, dojička a pacholek. Louky, které náležely k obročí, spravovali sedláci z okolí, kteří je měli v pronájmu. Dále k faře náležel les určený ke klučení, rybník, stavení, tři masné krámy a tři krámy chlebné.⁴⁸ Poté nastoupil do funkce „husitský“ kněz Jindřich Kocián, který zde sloužil čtyři roky, než byl v Sušici uvězněn. Kocián posílal z vězení dopis⁴⁹, který se uchoval

---

⁴³ ŠIMON, Eduard. *Dějiny maltézkého řádu v Horažďovicích*. Horažďovice: Městské kulturní středisko v Horažďovicích, 1993. s. 16.

⁴⁴ POŘÍZKA, Jiří. *Řád maltézkých rytířů: z Palestiny na Via Condotti*. Vyd. 1. Praha: Elka Press, 1997. ISBN 80-7176-582-1. s. 128.

⁴⁵ Na pečeti se nacházel osmihranný maltézký kříž, buďto samotný nebo v kombinaci s rodovým znakem. Viz příloha č. 2.

⁴⁶ ŠIMON, Eduard. *Dějiny maltézkého řádu v Horažďovicích*. Horažďovice: Městské kulturní středisko v Horažďovicích, 1993. s. 24.

⁴⁷ HESOUNOVÁ, Lucie. *Maltézká fara v Horažďovicích (1251 - 1850)*. Č. Bud., 2009. diplomová práce (Mgr.). JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. Filozofická fakulta, s. 37.

⁴⁸ HESOUNOVÁ, Lucie. *Maltézká fara v Horažďovicích (1251 - 1850)*. Č. Bud., 2009. diplomová práce (Mgr.). JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. Filozofická fakulta, s. 38-39.

⁴⁹ Viz příloha č. 3.

v archivu, ve kterém prosí o zabezpečení jeho statku spolu s manželkou a dětmi. Dále žádá o vysvědčení, aby mohl být propuštěn z vězení, a o vystavení a zaslání dopisu od sousedů, který by dosvědčil, že vykonával služby Bohu dobře a pravidelně.⁵⁰ Jak přesně to s Jindřichem Kociánem dopadlo, se nedochovalo, ale je jisté, že do funkce se již nevrátil. Dopis byl psán v roce 1620, o rok dříve bylo město vypáleno císařským vojskem z toho důvodu, že vrchnost vyznávala nekatolickou víru. Je tedy možné, že byl Kocián obětním beránkem a jeho vydání mělo zastavit plenění města.⁵¹

V předbělohorské době se ve farním kostele při mši přijímalo pod obojí. Dva roky po bitvě na Bílé hoře žádal purkmistr spolu s městskou radou Adama ze Šternberka, aby zajistil povolení k přijímání pod obojí, jak to bylo i dříve zvykem. Adam ze Šternberka jim doporučil, aby prokazovali poslušnost katolické církvi. Purkmistr odpověděl, že v Horažďovicích se rádi podřídí katolickému knězi a budou pravidelně navštěvovat kostel, ale vyžadovali zmíněné pod obojí. Jak je zřejmé, nebylo jim vyhověno a opět byli vyzváni k přestoupení ke katolické víře. Většina měšťanů stále zůstávala u víry protestantské, jelikož k ní byli vychováni.⁵² Právě po návratu minoritů do kostela sv. Michala se kvardián Severius Dudecius rozhodl jednat s horlivou náboženskou razancí. Nechal vykopat hroby českých bratří, jejich ostatky rozdrtil, spálil a nechal pohřbít do nesvěcené půdy. Dále nechal vylámat i hrobku zakladatelů konventu, Švihovských.⁵³ Ve městě tedy opět byly přítomny dva katolické řády, které v době pobělohorské významně pomáhaly s rekatolizací obyvatelstva. Ovšem více než maltézský řád, který se orientoval spíše na zdravotní, sociální a charitativní činnost, se do rekatolizace v Horažďovicích zapojil minoritský řád. Roku 1624 hraběnka Maxmiliána ze Šternberka napomíná obyvatele města, aby s ohledem na císařský patent nezapomínali na pravidelné bohoslužby a zpovědi, které měl vést kvardián minoritského kláštera. Farářem byl Laurentius, který ale svůj rekatolizační úkol nebral příliš vážně.⁵⁴ Roku 1624 zajišťovali reformační komise kontrolu na farátech, což v praxi také znamenalo vyměnit nekatolického faráře za katolického. Roku 1628 se konala podobná vizitace. Prácheňský kraj měl na starost Jan Arnošt Platejs, augustiniánský probošt a od roku 1636 olomoucký biskup,

---

⁵⁰ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 2065, evidenční číslo N22.

⁵¹ NĚMEC, Karel. *Dějiny města Horažďovic. Horažďovice: Okrašlovací spolek, 1936. s. 117-118.*

⁵² SOKOL, Vojtěch. *Příspěvky k náboženských dějinám horažďovským v l. 1570 – 1625*, Písek 1925, s. 13-15.

⁵³ VLČEK, Pavel, SOMMER, Petr a FOLTÝN, Dušan. *Encyklopedie českých klášterů*. 1. vyd. Praha: Libri. ISBN 80-85983-17-6. s. 228.

⁵⁴ HESOUNOVÁ, Lucie. *Maltézská fara v Horažďovicích (1251 - 1850)*. Č. Bud., 2009. diplomová práce (Mgr.). JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. Filozofická fakulta. s. 42-43.

spolu s Jindřichem Libštejnským z Kolovrat, Janem Vratislavem z Mitrovic a několika dalšími.⁵⁵ Vizitace se opakovaly ještě v letech 1641 a 1649.

Dalším farářem se stal roku 1663 Alexander František Hladík. Ten měl tu smůlu, že krátce po jeho nástupu do funkce zasáhla město vichřice, která poničila i kostel sv. Petra a Pavla. Již rok poté, je v listině uveden jako zesnulý, jelikož velkopřevor maltézského řádu, Zikmund Leopold z Lichtenštejna, zasilá purkmistru a radě města Horažďovic výsledek o snaze najít za něj adekvátní náhradu.⁵⁶ Tou se stal Jan Kryštof Schwäger, který však ještě téhož roku zemřel. Po jeho smrti byl problém s obsazením fary, která v důsledku toho pustla. Rod Šternberků, který měl v těchto letech město v držení, zakázal roku 1669 rozeznít zvony kostela sv. Petra a Pavla a také zpívání modliteb při pohřbech. Šlo nejspíše o snahu upozadit vliv maltézského řádu. V této době byl jistě významný farář František Adamovský, který nejprve zastupoval nemocného faráře, ale osvědčil se natolik, že byl roku 1681 přijat jako plnoprávný farář, a přestože nebyl členem maltézského řádu, strávil na faře přes dvacet let.⁵⁷ Dalšími faráři byli Martin Vyšehradský a Václav Viktorin Leopold Nigrin, který vedl spor o hřbitovní kostel sv. Jana Nepomuckého. Jeho nástupce, Jana Jakuba Mantznera, můžeme označit jako nejkontroverznějšího faráře v Horažďovicích a o jeho problémové povaze nás informuje i Karel Němec.⁵⁸ Mantzner pobýval na faře okolo dvaceti let a za jeho pobytu se ve městě vystřídal tři vládnoucí rody.⁵⁹ Prvním problémem byl ten, že Mantzner nechal odstranit rodové i městské erby z kostela. Závažnější spor se týkal věže farního kostela, ze kterého nechal Mantzner odstranit rodový znak Šternberků a hraběnka na něj podala v této záležitosti stížnost. Spor se táhl do roku 1731.⁶⁰ Roku 1729 se rozpoutal spor o schodiště, které chtěl nechat farář v rámci oprav kostela přesunout tak, aby se nemuselo procházet přes kůr. Stavbě bránili sami měšťané, které ale farář násilím vyhnal.⁶¹ Ve chvíli, když farář nechal odstranit náhrobní kameny z kostela, byla vyslána do Horažďovic komise, která měla situaci vyřešit. Výsledkem bylo nařízení, že nade dveřmi kostela musí být erb Bavorů ze Strakonice, erb maltézských rytířů a připojen mohl být i erb vládnoucí šlechty. Zároveň bylo

---

⁵⁵ HESOUNOVÁ, Lucie. Maltézská fara v Horažďovicích (1251 - 1850). Č. Bud., 2009. diplomová práce (Mgr.). JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. Filozofická fakulta, s. 43.

⁵⁶ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1737, evidenční číslo N19.

⁵⁷ HESOUNOVÁ, Lucie. Maltézská fara v Horažďovicích (1251 - 1850). Č. Bud., 2009. diplomová práce (Mgr.). JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. Filozofická fakulta, s. 58.

⁵⁸ NĚMEC, Karel. *Dějiny města Horažďovic. Horažďovice: Okrašlovací spolek*, 1936. s. 145.

⁵⁹ Jednalo se o Šternberky do roku 1719, Thunové zde pobývali dva roky (1719-1721) a Mansfeldové od roku 1721 do roku 1755.

⁶⁰ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1768, 1769; evidenční číslo N19.

⁶¹ NĚMEC, Karel. *Dějiny města Horažďovic. Horažďovice: Okrašlovací spolek*, 1936. s. 58.

dohodnuto, že klíče bude vlastnit jak magistrát města, tak řád maltézských rytířů.⁶² Nakonec byl přeložen roku 1733 na jinou faru do Radomyšle u Strakonice. Předtím než byl ale odejit, snažil se s magistrátem města usmířit, žádal, aby byly dřívější spory zapomenuty, a aby o něm magistrát nešířil zlé zvěsti. Podle listiny se Mantzner sešel s purkmistrem i radou a se všemi si podal ruce na znamení smíru.⁶³ Nový farář František Dominik Spinka z Helfenthalu „zdedil“ spor o hřbitovní kostel, který se opět táhl řadu let. Avšak větší význam měla jeho barokní přestavba fary.⁶⁴ Náklady na výstavbu fary byly vysoké, nejspíše i proto se zpoplatnilo zvonění, jak bude popsáno v následující podkapitole o kostelech, kde je vylíčen i spor dalšího faráře Jana Varouse, který byl ve funkci faráře po Spinkovi. Varous skončil ve svojí funkci nejspíše roku 1777, kdy ho vystřídal Jan Chmelíček, který získal duchovní správu nad kaplí sv. Anny roku 1780.⁶⁵ Až za reforem Josefa II., který rušil hřbitovy uvnitř města, se od roku 1784 pohřbívalo u kostela sv. Jana Křtitele.⁶⁶

3.2 Kostely

Kostel sv. Petra a Pavla

Bavor II. založil někdy v rozmezí jeho vlády, takže mezi roky 1260-1273, farní kostel sv. Petra a Pavla.⁶⁷ Rod Bavorů byl nejen velmi movitý, ale i zbožný. Tento fakt vedl k tomu, že podporovali církve jak finančně, tak odkazováním pozemků a nemovitostí. Je nasnadě však říci, že právě nejspíše zbožnost zapříčinila zánik tohoto mocného rodu.⁶⁸ Kostel byl postaven po příchodu johanitů do města jako kostel farní a spolu s ním bylo zřízeno obydlí pro šest příslušníků řádu. Bavor I. daroval řádu parcely vně města, které jim Bavor II. vyměnil za parcely uvnitř města. Johanity si oblíbil především Bavor III., jenž jim roku 1298 věnoval tři parcely v lese zvaném Babín (Babiny) k vymýcení, kde zanedlouho vznikla ves Babín. Dále jim do roku 1317 daroval mlýn pod městem, dvůr ve Veřechově, finance a dovolil řádu rybařit a rýžovat zlato. Jelikož Bavor III. byl bezdětný, daroval po své smrti maltézskému řádu a cisterciáckému klášteru ve Zlaté Koruně většinu svých nemovitostí.

---

⁶² Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1765, evidenční číslo N19.

⁶³ Městské muzeum Horažďovice, fond TA 321 /nezpracováno/, Horažďovice město historie. Listina A II 24.

⁶⁴ ŠIMON, Eduard. *Horažďovice: proměny města 1292-1992*. Horažďovice: Městský úřad, 1990. ISBN 80-900062-3-X. s. 103.

⁶⁵ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 2031, evidenční číslo N22.

⁶⁶ NĚMEC, Karel. *Dějiny města Horažďovic*. Horažďovice: Okrašlovací spolek, 1936. s. 151.

⁶⁷ Viz příloha č. 4.

⁶⁸ NĚMEC, Karel. *Dějiny města Horažďovic*. Horažďovice: Okrašlovací spolek, 1936. s. 38.

Kostel byl postaven v gotickém stylu, který u nás v té době byl již rozšířen. V baroku byly poté provedeny jisté úpravy. Půdorys kostela i stavební detaily jasně odkazují na gotický sloh 13. století, stejně tak i příčná a křížová žebra klenby. Podlaha je zhotovena ze žulových desek, někdy vystřídána náhrobními kameny, jelikož zde bývala pohřbívána těla významných měšťanů.

Od poloviny 18. století se táhl spor s maltézským řádem ohledně věže kostela. V dopise z roku 1715 adresovaném magistrátu se velkopřevor řádu maltézského táže, proč při jejich příjezdu do města nezvonily zvony, jakým právem si obec přivlastňuje věž a proč byly na hřbitově zabíleny maltézské kříže. Dle dokladů se spory mezi magistrátem a řádem táhly několik let. Až roku 1731 došlo k dohodě o právním poměru nad věží a kostelem sv. Petra a Pavla. Maltézský řád se stal patronem kostela a magistrát města Horažďovice patronem věže. Dohodli se také na tom, že každá ze stran bude vlastnit jeden klíč od kostela a nade dveřmi kostela se měly nacházet znaky obou stran vedle znaku Bavorů ze Strakonic.⁶⁹ O 19 let později žádal magistrát města Horažďovice převorství maltézské o úpravu poplatků za zvonění a o zavedení některých poplatků dalších, přesto po nich za pět let požadovali příspěvek na opravu věže. Maltézský řád jim však poskytl pouze bezúročnou půjčku s tím, že věž náleží obci, je tedy povinna se o její údržbu postarat.⁷⁰ V roce 1766 se udál v souvislosti s kostelem incident spojený s kanonickou visitací, kterou měl provést arcibiskupský vikář a volyňský děkan Josef Corett. Horažďovický farář Jan Varous měl odmítnout předat panu vikáři klíče od kostela, což vikáře samozřejmě urazilo a nechal vchodové dveře tesařem Janem Schüsselem rozsekat. Spor se táhl přes tři roky, ale magistrát nemohl uznat chybu faráře, jelikož podle vlastního vyjádření nebyl během incidentu přítomen, tudíž nemohl rozhodnout.⁷¹ Potíže s financováním oprav kostela byly nejspíše časté. Usuzujeme tak ze zachované korespondence z roku 1773 mezi mistrem hodinářem z Blatné Josefem Šleisem a hejtmanem prácheňského kraje Václavem Engelbertem Lipovským z Lipovic. Hodinář Šleis si stěžuje na purkmistra a radu města Horažďovice, že mu za opravu věžních hodin u kostela sv. Petra a Pavla nebyla vyplacena slíbená odměna.

---

⁶⁹ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1750, 1764, 1768, 1769; evidenční číslo N19.

⁷⁰ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1782, 1786; evidenční číslo N19.

⁷¹ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1790, 1793; evidenční číslo N19.

Po napomenutí hejtmanem, byla částka padesáti zlatých hodináři vyplacena.⁷² Maltézský řád spravoval kostel téměř 700 let, tedy do roku 1947.

Kostel sv. Jana Křtitele

Roku 1598 byl postaven kostel sv. Jana Křtitele⁷³ na hřbitově. Důvod jeho vzniku byl prostý, dosavadní pohřebiště v děkanském chrámu a jeho okolí nepostačovalo. Byla potřeba najít další prostranství na pohřbívání. V kostele sloužili mši povětšinou faráři z Velkého a Malého Boru. Kostel sám se nachází uprostřed hřbitovního pole a zabírá plochu 500 metrů čtverečních. Zasvěcen byl sv. Janu, jelikož donátor kostela se jmenoval stejně. Roku 1693 byla připojena sakristie. Osmihranná věž, jež je pobitá plechem, měla původně tři zvony. Během třicetileté války v roce 1619 byl zapálen mimo jiné i kostel, který poté musel být opraven za přispění měšťanů.⁷⁴ Roku 1663 byla uzavřena smlouva mezi Alexandrem Františkem Hladíkem, farářem kostela sv. Petra a Pavla, a magistrátem města Horažďovice, na přání Ludmily Benigny ze Šternberka, aby se v kostele sv. Jana Křtitele sloužily dvě mše týdně. Součástí měla být i dohoda mezi městem a maltézským řádem, že kostel sv. Jana nebude filiální, nýbrž separátní. Smlouva byla potvrzena roku 1713.⁷⁵ Po obnovení kostela roku 1710 požadoval horažďovický magistrát od arcibiskupské konzistoře, aby byl kostel opět považován za samostatný, jak tomu bývalo před zničením, a aby mohl magistrát dosazovat svobodně administrátora. Magistrát tedy poté opět získal právo nad kostelem a zažádal i o právo konat zde bohoslužby. Roku 1766 žádal magistrát knížete z Löwensteinu, aby při kostelu byla zřízena nemocnice.⁷⁶

---

⁷² Státní oblastní archiv v Plzni – Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1803, 1804, 1805; evidenční číslo N20.

⁷³ Příloha č. 5.

⁷⁴ NĚMEC, Karel. *Dějiny města Horažďovic. Horažďovice: Okrašlovací spolek, 1936. s. 57-63.*

⁷⁵ Státní oblastní archiv v Plzni – Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1841, 1842; evidenční číslo N20.

⁷⁶ Státní oblastní archiv v Plzni – Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1823, 1825, 1830, 1871; evidenční číslo N20.

4 Minorité a maltézští rytíři

4.1 Minorité

Roku 1182 se narodil zakladatel řádu menších bratří Jan Bernadone⁷⁷, jenž byl synem bohatého obchodníka se sukrem z umbrijského Assisi. Roku 1206 se rozhodl vzdát se pohodlného života v přepychu a začal hlásat pokání. Z okruhu jeho stoupenců se vytvořilo bratrstvo, které dostalo roku 1210 ústní schválení od papeže Innocence III.⁷⁸, poté roku 1223 řeholi oficiálně stvrdil papež Honorius III.⁷⁹ Příslušníci řádu žili v chudobě, avšak odmítali finanční almužny. Živili se ručními pracemi a žebráním, přičemž přijímali pouze věcné dary, nikoli peníze, jak bylo zmíněno. Důležitým aspektem jejich života byla kazatelská činnost⁸⁰ a poslušnost vůči knězi. Roku 1226 zemřel zakladatel řádu František, jenž byl 1228 svatořečen papežem Řehořem IX.⁸¹

Již za Františkova života se uvnitř řádu projevil rozdíl mezi bratry. Řád se začal štěpit, výrazným hnutím byli tzv. spirituálové. Roku 1350 se v Umbrii zrodilo hnutí observantů, kteří se snažili přiblížit co nejvíce myšlenkám a idejím sv. Františka. Papež Julius II. pak zrušil roku 1506 veškeré menší skupinky bratří, které se odštěpily (klarény, reformanty atd.). Ti se museli přičlenit ke kongregaci observantské nebo konventuálské.⁸² Roku 1517 rozhodl papež Lev X. o konečném rozdělení na dva řády s vlastními generály. Pro observanty se vžil název františkáni. Pouze na ně a na kapucíny, kteří se dále odštěpili, se vztahoval požadavek úplné chudoby. Označení minorité patří konventuálům, nebo tak bývají označovány menší skupinky bratří před příchodem observantů na naše území.⁸³

---

⁷⁷ Jeho matka byla z Francie, podle ní byl nazýván František. (VLČEK, Pavel, SOMMER, Petr a FOLTÝN, Dušan. *Encyklopedie českých klášterů*. 1. vyd. Praha: Libri. ISBN 80-85983-17-6. s. 143)

⁷⁸ VLČEK, Pavel, SOMMER, Petr a FOLTÝN, Dušan. *Encyklopedie českých klášterů*. 1. vyd. Praha: Libri. ISBN 80-85983-17-6. s. 143.

⁷⁹ JIRÁSKO, Luděk a KLIMEŠ, Josef. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. Praha: Fénix, 1991. ISBN 80-85245-11-6. s. 53.

⁸⁰ Již v roce 1219 vyslali misionáře například do severoafrických zemí.

⁸¹ VLČEK, Pavel, SOMMER, Petr a FOLTÝN, Dušan. *Encyklopedie českých klášterů*. 1. vyd. Praha: Libri. ISBN 80-85983-17-6. s. 143.

⁸² Řád menších bratří konventuálů neboli Ordo Fratrum Minorum Conventuauum. Konventuálové souhlasili se zmírněním řehole podle nových privilegií z roku 1312. (JIRÁSKO, Luděk a KLIMEŠ, Josef. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. Praha: Fénix, 1991. ISBN 80-85245-11-6. s. 53. VLČEK, Pavel, SOMMER, Petr a FOLTÝN, Dušan. *Encyklopedie českých klášterů*. 1. vyd. Praha: Libri. ISBN 80-85983-17-6. s. 143-145.)

⁸³ VLČEK, Pavel, SOMMER, Petr a FOLTÝN, Dušan. *Encyklopedie českých klášterů*. 1. vyd. Praha: Libri. ISBN 80-85983-17-6. s. 143-145.

Minorité patří k žebravým řádům, jejich prioritou byla duchovní služba, kázání a lidové misie. Dělí se na kněze, terciáře a laické bratry. V čele řádu stojí generál, kterému je k ruce sekretář, asistent a prokurátor. V každé provincii provádí dohled provinciální mistr, který má k dispozici poradní sbor-definitorium. Každá provincie je rozdělena na kustodie, v jejichž čele je kustod. Každý jednotlivý konvent řídí kvardián, který je volen provinciální kapitulou a volební období je na dva roky, přičemž zvolen může být až čtyřikrát.⁸⁴

Minorité se na našem území začali usazovat ve 13. století, jejich konvent u sv. Jakuba na Starém Městě pražském vznikl roku 1232. V Praze vznikl ještě druhý konvent při klášteře klarisek u sv. Františka. Další důležitý a dlouhodobě fungující dům fungoval v Horažďovicích.⁸⁵ Již roku 1239 se český konvent stal součástí česko-polské provincie, která měla kustodi pražskou, královéhradeckou a litoměřickou na českém území. Roku 1517 byla vytvořena samostatná česká provincie, poté roku 1754 připojením Pruska, vznikla slezská provincie z kustodie vřatislavské.⁸⁶

Kostel sv. Michala (minoritský klášter)

Klášter sv. Michala (později Školských sester) byl nejspíše založen před rokem 1330, jelikož jsou o něm zmínky v listině právě z roku 1330 jako již o existující budově. Založen byl Mečířem, jenž ho založil „ke cti“ sv. Michala na svoje vlastní náklady a odkázal k němu ještě pozemky. Kaple⁸⁷ sv. Michala spadala pod kostel sv. Petra a Pavla a jako o klášteře se o něm dá mluvit v souvislosti s Půtou V. Švihovským ze Skály a Rýzemberka, jenž vystavěl klášter v podobě dnešní⁸⁸ a to někdy okolo roku 1500. Původně zde měli vykonávat bohoslužby dvakrát týdně johanité, až za Půty Švihovského roku 1504 byli do města přivedeni františkáni-observanti.⁸⁹ Františkáni byli z kláštera roku 1578 vypuzeni Václavem Švihovským, který uvolněný klášter věnoval českým bratřím, kteří byli jeho srdci bližší. Traduje se, že jeho Václavova žena Markéta nechala z kněžských rouch

---

⁸⁴ VLČEK, Pavel, SOMMER, Petr a FOLTÝN, Dušan. *Encyklopedie českých klášterů*. 1. vyd. Praha: Libri. ISBN 80-85983-17-6. s. 144.

⁸⁵ Původně zde byli františkáni-observanti, kteří byli roku 1578 vyhnáni. Po jejich opětovném příchodu roku 1620 se zde usídlili již minorité.

⁸⁶ VLČEK, Pavel, SOMMER, Petr a FOLTÝN, Dušan. *Encyklopedie českých klášterů*. 1. vyd. Praha: Libri. ISBN 80-85983-17-6. s. 145.

⁸⁷ Je těžké rozhodnout, jakou přesnou podobu měl klášter při svém vzniku. Někde se o něm mluví jako o klášteře, někde jako o kapli. Jasně je jen to, že se k němu postupně dostavělo mnoho budov a původní stavba zabírala okolo 12 arů. (NĚMEC, Karel. *Dějiny města Horažďovic*. Horažďovice: Okrašlovací spolek, 1936. s. 66-67.)

⁸⁸ Příloha č. 6.

⁸⁹ VLČEK, Pavel, SOMMER, Petr a FOLTÝN, Dušan. *Encyklopedie českých klášterů*. 1. vyd. Praha: Libri. ISBN 80-85983-17-6. s. 228.

ušít šaty pro svoje potřeby. Františkánský klášter zanikl až roku 1590.⁹⁰ Za vlády Ferdinanda II. se roku 1621 františkáni vrátili, ale již jako minorité. Město bylo v těchto časech zkonfiskované, proto byli do Horažďovic vysláni minorité samotným panovníkem.⁹¹ S jejich příchodem je spojen exces, který je popsán v kapitole Farní správa v Horažďovicích, podkapitola Faráři.

Šternberkové, kteří spravovali Horažďovice v letech 1622-1719, si minoritského řádu velmi cenili, ba ho před ostatními řády upřednostňovali. Ke klášteru se rozhodli přistavět vedlejší budovu, financovali opravy kláštera a zakoupili též nové varhany. Spor, který vznikl roku 1660, začal kvardián minoritského řádu Matouš Strugia. Stížnost podal hraběnce Lidmile Benigně ze Šternberka a jednalo se o zabránění mlýna a polí, které dosud patřili klášteru, městem Horažďovice. Žádal navrácení nemovitosti i polí s úrodou, jelikož pole bylo neprávem oseto. Město zareagovalo pohotově a odeslalo vrchnosti dokumenty, podle kterých naopak minoritský řád neprávem užíval mlýn a pole, jelikož podle dědických smluv vše patřilo městu.⁹² V roce 1665 zemřel horažďovický farář Jan Kryštof Schwäger, který ve svém testamentu odkazoval své knihy minoritskému konventu sv. Michala. Z této události se dochovali informace dosvědčující, že mezi horažďovickou farou a kostelem panovaly dobré vztahy a minorité byli ochotni být faráři kdykoli k dispozici.⁹³ Z let 1710 se zachovala žádost hraběnce Kláře Bernardině ze Šternberka, aby v kostele sv. Jana Křtitele bylo slouženo více mší minority.⁹⁴

Okolo roku 1750 byla na kostele vybudována dřevěná věž, která byla roku 1766 obnovena a opatřena hodinami. Informace, co se stalo s klášterem po josefínských reformách, se mírně rozcházejí. Karel Němec uvádí, že byl klášter zrušen a majetek rozprodán⁹⁵, zato v publikaci Encyklopedie českých klášterů se dozvíme, že byl snížen počet

---

⁹⁰ NĚMEC, Karel. *Dějiny města Horažďovic. Horažďovice*: Okrašlovací spolek, 1936. s. 110.

⁹¹ VLČEK, Pavel, SOMMER, Petr a FOLTÝN, Dušan. *Encyklopedie českých klášterů*. 1. vyd. Praha: Libri. ISBN 80-85983-17-6. s. 228.

⁹² Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1954, 1957; evidenční číslo N21.

⁹³ HESOUNOVÁ, Lucie. *Maltéžská fara v Horažďovicích (1251 - 1850)*. Č. Bud., 2009. diplomová práce (Mgr.). JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. Filozofická fakulta. s. 50.

⁹⁴ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1830, evidenční číslo N20.

⁹⁵ NĚMEC, Karel. *Dějiny města Horažďovic. Horažďovice*: Okrašlovací spolek, 1936. s. 66-67.

členů v klášteře a zrušen byl klášter až roku 1814.⁹⁶ Roku 1853 byl objekt odkoupen kongregací Školských sester, která klášter zrestaurovala a znovu vysvětila.⁹⁷

4.2 Maltézští rytíři (johanité)

Johanitský řád se vyvinul z bratrstva italských kupců z Amalfi, kteří založili v okolo roku 1040 v Jeruzalémě kostel sv. Jana Křtitele pro ošetřování poutníků mířících k Božímu hrobu, který byl poté spravován benediktiny. Po dobytí Jeruzaléma během první křížové výpravy (1096-1099) se členy bratrstva stávali křižáci. Bratrstvo pod vedením šlechtice Gérarda Tunca z Provence zavedlo novou augustiniánskou řeholi a nový název – johanité⁹⁸, což stvrdil bulou roku 1113 papež Paschal II. Řád se přesídlil několikrát, roku 1187 do Akkonu, ve 13. století na Kypr, od roku 1309 do roku 1522 na Rhodos a konečně od roku 1530 na Maltu.⁹⁹ Od té doby jsou johanité nazýváni maltézskými rytíři. Řád se zaměřoval na charitativní a obrannou činnost. Po zrušení templářského řádu roku 1312, pohltil jejich majetek právě johanitský řád.

V čele řádu stál velmistr, jehož sídlu bylo i sídlem řádu. Nejvyšší zákonodárnou mocí v řádu byla generální kapitula, které se účastnili bratři z každé provincie,¹⁰⁰ převorové a obvykle také preceptoři, kteří měli na starost účty svého převorství. Členy řádu se mohly stát jen osoby urozené.¹⁰¹ Maltézští rytíři se řídí řeholí sv. Augustina. Jsou rozděleni na profesní rytíře (celibátní laiky)¹⁰² a profesní kaplany. Oba dva skládají věčné sliby. Druhou třídu pak

---

⁹⁶ VLČEK, Pavel, SOMMER, Petr a FOLTÝN, Dušan. *Encyklopedie českých klášterů*. 1. vyd. Praha: Libri. ISBN 80-85983-17-6. s. 228.

⁹⁷ NĚMEC, Karel. *Dějiny města Horažďovic*. Horažďovice: Okrašlovací spolek, 1936. s. 66-67.

⁹⁸ Fratres hospitalarii sancti Johannis Baptistae Hierosolimitani, tedy Špitální bratři sv. Jana Křtitele Jeruzalémského. (POŘÍZKA, Jiří. *Řád maltézských rytířů: z Palestiny na Via Condotti*. Vyd. 1. Praha: Elka Press, 1997. ISBN 80-7176-582-1. s. 20.)

⁹⁹ Koncem 18. století byl řád donucen přesídlit na Sicílii, jelikož byl ostrov obsazen Brity. Roku 1826 se řád usadil v římském paláci Via Condotti, kde sídlí dodnes. (POŘÍZKA, Jiří. *Řád maltézských rytířů: z Palestiny na Via Condotti*. Vyd. 1. Praha: Elka Press, 1997. ISBN 80-7176-582-1. s. 213-215.)

¹⁰⁰ Roku 1464 se počet provincií uzavřel osmi- Provence, Auvergne, Francii, Itálii, Aragonii, Anglii, Německu a Kastilii-Portugalsku. (POŘÍZKA, Jiří. *Řád maltézských rytířů: z Palestiny na Via Condotti*. Vyd. 1. Praha: Elka Press, 1997. ISBN 80-7176-582-1. s. 58.)

¹⁰¹ LUDIKAR, Augustin Česlav. *O řádu Maltánském, se zvláštním zřetelem na Čechy*. V Klatovech: A. Č. Ludikar, 1878. s. 288-289.

¹⁰² Ti pocházejí povětšinou ze šlechtického rodu a zastávají nejvyšší hodnosti. (VLČEK, Pavel, SOMMER, Petr a FOLTÝN, Dušan. *Encyklopedie českých klášterů*. 1. vyd. Praha: Libri. ISBN 80-85983-17-6. s. 140.)

tvorí obedienci rytíři¹⁰³ a konventuální kaplani. Ve třetí třídě se pak nacházejí čestní devociální a magistrální rytíři, donáti a magistrální kaplani.¹⁰⁴

České země patřily do okruhu německé provincie. Do českého království přišli johanité na pozvání krále Vladislava I., který jim na našem území daroval několik vesnic a pozemků. Nejvýznamnější a první řádový dům (komenda)¹⁰⁵ se nacházel v Praze na Malé Straně.¹⁰⁶ Hned po něm, co do velikosti i významu, byly Strakonice. Komenda byla nejnižší složkou v řádové struktuře, v čele stál komtur. Komtur stál v čele každé komendy v Čechách, kromě té strakonické, kde pobýval převor, jenž byl hlavou mnišské části konventu.¹⁰⁷ Dalším hodnostářem byl pitanciář, který měl na starosti pítanční fond, tedy finance na obživu bratří. Komendy pak na určitém území tvořily převorát, v jehož čele stál již zmíněný český převor¹⁰⁸. Český převor, sídlící zpočátku v Praze, se na začátku 14. století přestěhoval do Strakonice, spravoval řádové domy v Čechách, na Moravě, ve Slezsku, ve Velkopolsku, Rakousku, Štýrsku, Korutanech a Kraňsku.¹⁰⁹

Na Strakonicko přišli johanité v roce 1225 na pozvání Bolemyly, manželky Bavora I. ze Strakonice. Bavor I. nechal vybudovat ve Strakonických johanitskou komendu z půlky svého hradu a daroval řádu desítky vsí, roku 1251 Horažďovice, kde se nacházela jejich druhá největší komenda.¹¹⁰ Bavorové byli vesměs řádu velmi nakloněni, což vedlo nejen k tomu, že johanité nashromáždili majetek rozsáhlejší, než měli sami Bavorové.¹¹¹ Během husitských válek byla pražská komenda zničena a ta strakonická byla jediná, která se

---

¹⁰³ Druhá třída skládá pouze slib poslušnosti a křesťanského života. Obedienční rytíři se smějí ženit a plní funkci například delegátů. (VLČEK, Pavel, SOMMER, Petr a FOLTÝN, Dušan. *Encyklopedie českých klášterů*. 1. vyd. Praha: Libri. ISBN 80-85983-17-6. s. 140.)

¹⁰⁴ VLČEK, Pavel, SOMMER, Petr a FOLTÝN, Dušan. *Encyklopedie českých klášterů*. 1. vyd. Praha: Libri. ISBN 80-85983-17-6. s. 140.

¹⁰⁵ Čili špitální dům, což ovšem neznamenalo, že zde fungoval špitál pro nemocné. Dnes se ujalo označení komenda. (SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-03. s. 260.)

¹⁰⁶ První johanitský konvent se věnoval hlavně špitální a charitativní činnosti, vojenská aktivita téměř ustala. (POŘÍZKA, Jiří. *Řád maltézských rytířů: z Palestiny na Via Condotti*. Vyd. 1. Praha: Elka Press, 1997. ISBN 80-7176-582-1. s. 33-34.)

¹⁰⁷ V Čechách sídlili převorové tři – v Praze, Strakonících a Českém Dubu. (SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-03. s. 262.)

¹⁰⁸ Termín velkopřevor se používá až od 17. století.

¹⁰⁹ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-03. s. 262-266.

¹¹⁰ O horažďovické faře pod správou johanitů se více dozvíme v předchozí kapitole, viz Fara v Horažďovicích.

¹¹¹ NĚMEC, Karel. *Dějiny města Horažďovic. Horažďovice: Okrašlovací spolek, 1936. s. 38., KOTLÁROVÁ, Simona. Bavorové erbu střely. Vyd. první. České Budějovice: Veduta, 2004. Šlechta zemí České koruny. ISBN 80-86829-04-9. s. 79.*

ubráníla. Ostatní komendy v Čechách padly. Během třicetileté války byl strakonický hrad zpusťošěn vojskem generála Mansfelda, poté bylo celé město vydrancováno švédským vojskem, v důsledku čehož začal význam strakonické komendy upadat. Roku 1694 se velkopřevorát vrátil zpět do Prahy a hrad byl od té doby využíván spíše k letním rekreačním účelům. Vliv na to jistě měl také fakt, že velkopřevory se stávali šlechtici cizího původu. Na začátku 18. století došla situace tak daleko, že strakoničtí odmítli přísahat velkopřevorovi poslušnost.

5 Bratrstva

Náboženská bratrstva nebyla v době baroka ničím novým, základ evropským západokřesťanským bratrstvům byl položen již v 6. století, kdy se společenstva řeholníků sdružovala při klášterech za účelem modlení. V Čechách se bratrstva začala hojněji vyskytovat od druhé poloviny 14. století, avšak husitské války značně zpomalily jejich vývoj, který byl oživen až během 15. a 16. století. Bratrstva mohla vzniknout buď takzvaně „zdola“, nebo „shora“. U první zmíněné možnosti byla důležitá aktivita a iniciativa místního faráře, v druhém případě šlo o rozhodnutí pozemkové vrchnosti.

Bratrstvo znamenalo dobrovolné sdružení věřících pod vedením kněze, které vyvíjelo náboženskou činnost. Každé jednotlivé bratrstvo se zaměřilo na nějaký katolický kult, na našem území bychom tedy našli kulty související s Kristem (Nejsvětější Trojice, Smrtných úzkostí Kristových), kulty andělské (archanděla Michaela, Andělů strážných), mariánské kulty (Zvěstování, Neposkvrněné početí). Co se týče svatých, nejoblíbenějším kultem v Čechách byl kult sv. Barbory, patronky umírajících. Mezi další oblíbené svěťce patřila sv. Anna, sv. Josef a sv. Jan Nepomucký.¹¹² Vedle bratrstev existovaly v barokních Čechách také literátské kůry či bratrstva chrámových zpěváků a tzv. třetí řády neboli terciáři. Hlavní činnost literátských kůrů spočívala v kostelním zpěvu, ale jejich členové často zastávali řadu společenských funkcí (charitativní činnost, pořádání funusů). Tzv. třetí řády byly určeny pro laiky obojího pohlaví, kteří se přimkli k církevnímu řádu a vytvořili její

---

¹¹² MIKULEC, Jiří. *Náboženský život a barokní zbožnost v českých zemích*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3698-3. s. 154.

laickou odnož (jednalo se hlavně o františkány a kapucíny). Od ostatních bratrstev se lišily hlavně intenzitou činnosti.¹¹³

V Horažďovicích působilo bratrstvo sv. Františka, které svou činnost uplatňovalo při kostele sv. Michala. V archivních fondech klatovského archivu jsou zmínky o bratrstvu z roku 1714, přičemž se jednalo o stvrzenku dokládající, že bratrstvo vrátilo vypůjčenou částku 310 zlatých s úrokem 4 zlaté a 30 krejcarů magistrátu města, což nás vede k tomu, že bratrstvo zde již nějaký čas působilo.¹¹⁴ Poté nacházíme informace až z let 1781-1785, v těchto létech bylo bratrstvo nuceno sepsat výkazy majetku a příjmů, které poté zasílalo úřadu prácheňského kraje. V roce 1785 poté bratrstvo svůj mobiliář rozprodávalo ve dražbě, která se konala 12. září 1785 za přítomnosti kvardiána minoritského kláštera Nicosia Malkovského a radních města, což souviselo s oběžníkem z téhož roku, který rušil kostelní bratrstva.¹¹⁵ Prácheňský krajský úřad si poté nárokoval 67 zlatých a 25 krejcarů z této dražby pro sebe, přičemž magistrát města Horažďovic si mohl ponechat z dražby pouze 18 zlatých za písařské a poštovní služby.¹¹⁶ Bratrstvu na konci jeho působnosti dlužilo několik občanů peníze. Jejich dluh se ale zrušením bratrstva nesmazal, naopak byl vymáhán od magistrátu, a to i s úrokem.¹¹⁷

Též literátské bratrstvo fungovalo v Horažďovicích. Dochovala se listina z roku 1676, která zaznamenává incident, kdy byla otevřena pokladnice literátského bratrstva. Avšak uvnitř chybělo vše, co zde mělo být: knihy, peníze i svíčky.¹¹⁸ Nic ze zmizelých věcí se nepodařilo dohledat, nám to však poskytuje důkaz toho, že zde literátské bratrstvo působilo již před rokem 1676. Listina z roku 1738 zachovala vzpomínku na událost, kdy byla posvěcena Boží muka sv. Vojtěcha pod dolní městskou bránou. Posvěcení provedl farář

---

¹¹³ MIKULEC, Jiří. *Barokní náboženská bratrstva v Čechách*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Knižnice Dějin a současnosti. ISBN 80-7106-422-X. s. 5-28, 92.

¹¹⁴ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1956, evidenční číslo N21.

¹¹⁵ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1974, evidenční číslo N21.

¹¹⁶ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1966, 1968, 1973, 1982, 1986; evidenční číslo N21.

¹¹⁷ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1990, 1992, evidenční číslo N21.

¹¹⁸ Městské muzeum Horažďovice, fond TA 321 /nezpracováno/, Horažďovice, město historie. Listina A II 26.

Špínka, se souhlasem Tomáše Pitnera, který byl členem literátského bratrstva a starším obecním v Horažďovicích.¹¹⁹

6 Zbožnost

Náboženské prožívání u katolíků v druhé polovině 17. století a první polovině století 18. ve střední Evropě se označuje termínem barokní zbožnost či spiritualita. Lze sledovat vnější projevy zbožnosti, mezi které se řadila návštěva kostela, účast na náboženských slavnostech, čtení katolické literatury a majetková podpora církve. Individuální zbožnost je sledovatelná obtížně. Můžeme samozřejmě studovat normativní prameny určující, jak se mají věřící chovat, ale ty neposkytují žádné doklady o tom, jestli se tak lidé opravdu chovali. Z dnešního pohledu byla barokní zbožnost velmi silná, až vypjatá.¹²⁰

V souvislosti s tím by bylo vhodné přiblížit podobu dne barokního katolíka. Půjde samozřejmě o modelovou situaci, jelikož každý člověk měl jinou míru náboženského zaujetí a časových možností. S tím souviselo také to, zda se jednalo o všední dny, či svátky a neděle. Nejprve se tedy zaměříme na kolektivní náboženské ceremonie, především mše. Účast na nich alespoň jednou týdně, tedy v neděli a o svátcích, byla považována za minimum, které měl člověk náboženskému životu věnovat. Mše byla doprovázena kázáním, jež se odehrávalo po nebo před mší. Nešvarem se stalo, že pokud kázání následovalo až po mši, lidé opouštěli kostel a kázání se neúčastnili. O nedělích se měla po mši také konat katechetická výuka, avšak zřejmě se jednalo o povinnost neoblíbenou, jelikož se jí faráři často vyhýbali. V souvislosti s tím, přišla řada nařízení příkazujících se katechezi věnovat, jelikož právě její opomíjení bylo považováno za hlavní příčinu špatných znalostí základních článků křesťanského učení. Dále mezi kolektivní náboženské rituály patřily různé slavnosti, především procesí. Nejhonosnějším bylo liturgické procesí o svátku Božího těla, na které se připravovala celá farnost.

Pokud se nyní zaměříme na individuální náboženský život, každodenní činnost člověka měla být vždy úzce spjata s vírou a uzavřena do rámce ranních a večerních modliteb. V souvislosti s modlitbami je třeba se zmínit o pravidelných modlitbách na pomezí

---

¹¹⁹ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1609, evidenční číslo N17.

¹²⁰ MIKULEC, Jiří. *Náboženský život a barokní zbožnost v českých zemích*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3698-3. s. 131-145.

individuální a kolektivní zbožnosti o tzv. klekání, kdy ráno, v poledne a večer, když se rozezněly zvony, měli lidé pokleknout a modlit se. U zvláště zapálených křesťanů mohl jejich každodenní život být doprovázen i trápením těla. K tomu se využívala cilicia (žíněný opasek nebo popruh kůže s kovovými výčnělky nošený v pase nebo na končetinách tak, aby způsoboval bolest), nebo lidé praktikovali sebemrškačství. Je pravda, že sebemrškačství bylo spíše záležitostí vyšších vrstev, které jejím prostřednictvím korigovaly svůj pohodlný život. Naopak mírnější forma askeze, půst, byla důrazně doporučena všem křesťanům.¹²¹

6.1 Procesí v Horažďovicích

V Horažďovicích se podle dochovaných listin pořádalo procesí ke kapli sv. Anny, a to již před rokem 1698, jelikož z tohoto roku se dochovala listina, ve které žádá sládek Martin Šáp město Horažďovice, aby přispělo na obnovu kaple. Podle listiny se ke kapli chodilo v tzv. dny křížové, tj. pondělí, úterý a středa po páté neděli po Velikonocích.¹²² Po obnově kaple byla 21. července 1781 městem podána žádost, aby farář Chmelíček, který dostal rok předtím kapli sv. Anny pod svou duchovní správu¹²³, vykonal procesí z kostela sv. Petra a Pavla ke kapli. A to na den sv. Anny, tedy 26. července, což faráři jistě nedávalo příliš času na přípravu. V žádosti byla také připomínka o tom, že se v kapli má poté provést zpívaná mše.¹²⁴ V roce 1719 bylo dohodnuto procesí na sv. Horu, které se mělo uskutečnit 3. června téhož roku. Dojednán byl odvoz radních v kočáře, dále se vybrala od poddaných a radních částka šesti zlatých a šesti krejcarů, která měla posloužit na pokrytí nákladů spojených s procesím, jako bylo například stravování.¹²⁵ Podle dokumentu dochovaného z roku 1754 vykonával horažďovický farář dle starého obyčeje procesí na Prácheň, kde poté sloužil mši svatou. Avšak právě roku, ze kterého listina pochází, nemohlo být procesí uskutečněno.¹²⁶ Purkmistr a městská rada Horažďovic se také účastnili procesí k patronu a

---

¹²¹ MIKULEC, Jiří. *Náboženský život a barokní zbožnost v českých zemích*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3698-3. s. 131-145.

¹²² Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1993, evidenční číslo N22.

¹²³ Roku 1770 se farář Varous zřekl správy v kapli sv. Anny, je tedy pravděpodobné, že byla od té doby zanedbávaná. (Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 2020; evidenční číslo N22.)

¹²⁴ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 2044, evidenční číslo N22.

¹²⁵ Pro zajímavost, jako občerstvení bylo domluveno celé sele. (Městské muzeum Horažďovice, fond TA 321/nezpracováno/, Horažďovice, město historie. Listina A II 21.)

¹²⁶ Městské muzeum Horažďovice, fond TA 321 /nezpracováno/, Horažďovice, město historie. Listina A II 31.

vlastenci Janu Nepomuckému v Nepomuku, dá se předpokládat, že procesí se účastnili pravidelně, ale dochované záznamy máme jen z let 1695¹²⁷, 1737 a 1768.¹²⁸

6.2 Testamenty

Od barokního katolíka, který si to mohl dovolit, se očekávalo, že ve svém testamentu nezapomene na nějaký odkaz pro církev. Ani v Horažďovicích tedy nebylo výjimkou, že občané kromě svých blízkých, mysleli v závěti i na kostel, klášter nebo kapli, která byla jejich srdci nejbližší. Na začátku 17. století zhruba do padesátých let téhož století, lidé nejvíce odkazovali peníze, či jiné hmotné statky právě kostelu sv. Jana Křtitele.¹²⁹ Příčina bude nejspíše v tom, že kostel vznikl ke konci 16. století, poté byl v roce 1619 poničen vojskem a lidé se nejspíše snažili pomoci jeho opětovnému rozvoji, jak nejvíce to šlo. Jedním z důvodů mohl být i fakt, že kostel byl postaven jako hřbitovní, lidé si opakovaně stěžovali na zápach, který způsobovaly mělko pohřbené mrtvoly na původním farním hřbitově uvnitř města¹³⁰, proto se snažili situaci vyřešit podpořením kostela sv. Jana Křtitele. Avšak ani kostel sv. Petra a Pavla, či klášter minoritů nezůstával zkrátka. Lidé na ně pamatovali ve svých testamentech a odkazovali jim obilí, peníze, dobytek či pole.¹³¹ Roku 1746 pamatovala na všechny tři církevní budovy v Horažďovicích i kněžna Eleonora z Mansfeldu, která darovala peníze, a to nejen v Horažďovicích, ale i kostelu v Malém Boru, kostelu Panny Marie Sněžné v Praze atd.¹³² Roku 1764 pak Dorota Steglová darovala 200 zlatých kostelu sv. Jana Křtitele, minoritskému klášteru i farnímu kostelu.¹³³

---

¹²⁷ Městské muzeum Horažďovice, fond TA 321 /nezpracováno/, Horažďovice, město historie. Listina A II 17.

¹²⁸ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 2072, 2076; evidenční číslo N22.

¹²⁹ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 2240, 2242, 2244, 2245, 2249, 2259, 2260, 2261; evidenční číslo N24.

¹³⁰ NĚMEC, Karel. *Dějiny města Horažďovic. Horažďovice: Okrašlovací spolek*, 1936. s. 58.

¹³¹ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 2303, 2306, 2309, 2311, 2313, 2314, 2317, 2329, 2331, 2339, 2340, 2345; evidenční číslo N24.

¹³² Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 2363, evidenční číslo N26.

¹³³ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 2372, evidenční číslo N26.

6.3 Nadace

Bohatší rodiny zakládaly nadace na podporu studentů. Ta nejstarší ze sledovaného období je nadace Jana Augustina Gregora, který byl oltářníkem u sv. Víta v Praze a roku 1694 založil nadaci na podporu potomků svých bratrů.¹³⁴ Další nadace vznikla z podnětu jezuitského kněze Jana Tillerera v roce 1736, která měla sloužit také pro příbuzenstvo zakladatele. Nadace Jana Ondřeje Mottla, jenž byl farářem v Horažďovicích, vznikla roku 1741. Dále existovala nadace Václava Floriána Heritese, který byl chotěšovským farářem a nadace Tomáše Budecia, opata cisterciáckého kláštera na Zbraslavi. Zde je zajímavostí, že 25. 9. 1730 se na zahradě pana Budecia oběsil hlídač. Byla svolána rada, která případ prošetřovala. Podle předvolaných svědků byl hlídač člověkem pobožným a nic nenasvědčovalo tomu, že by chtěl tímto způsobem skončit svůj život. Jelikož bylo nepřípustné pochovat sebevrahy do svěcené půdy, byl vydán příkaz pohřbit tělo hlídače v Jarově u vody tak, aby jej nevyhrabala divá zvěř.¹³⁵ Vesměs všechny nadace vznikly za účelem, aby příbuzní, či spíše jejich děti, měli zabezpečené vzdělání. Až v případě, že by nebyl vhodný kandidát z řad pokrevních příbuzných, měla nadace posloužit jiných adeptům z Horažďovic.¹³⁶

6.4 Čarodějnictví

Pro katolické dějiny tohoto období je významný pojem inkvizice. V 17. století u nás docházelo, samozřejmě v souvislosti s rekatolizací, k pronásledování čarodějnic. I v Horažďovicích můžeme sledovat na konci 17. století čarodějnické procesy. Samozřejmě se to nedá srovnávat s procesy ve Velkých Losinách, přesto si myslím, že je vhodné je zmínit. Již v roce 1660 byl obviněn z čarodějnictví a vraždy Severin Pašek. Soud trval necelé čtyři měsíce, během té doby byla do Horažďovic doručena listina obsahující otázky, podle kterých se měl vést výslech odsouzeného. V květnu téhož roku, byl Severin Pašek oběšen a jeho žena Kateřina odsouzena k trestu vězení, pranýři a vypovězení z města po odpykání

---

¹³⁴ NĚMEC, Karel. *Dějiny města Horažďovic. Horažďovice: Okrašlovací spolek, 1936. s. 228.*

¹³⁵ Městské muzeum Horažďovice, fond TA 321 /nezpracováno/, Horažďovice, město historie. Listina A II 23.

¹³⁶ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*. katalogové číslo 1215, 1216, 1229, 1231; evidenční číslo N13. NĚMEC, Karel. *Dějiny města Horažďovic. Horažďovice: Okrašlovací spolek, 1936. s. 228-231.*

restů.¹³⁷ V tomto konkrétním případě byla větším prohřeškem vražda, avšak čarodějnictví a vražda šly v myslích barokních katolíků ruku v ruce. Další záznam o čarodějnictví pochází z roku 1700. V červenci toho roku byla obviněna z čarodějnictví trojice mužů – Vavřinec Řeřicha, Matěj Měřička a Tomáš Polívka. Rozsudky nad jednotlivými muži se lišily podle výše jejich provinění. Vavřinec Řeřicha měl být sťat mečem, Matěj Měřička byl odsouzen k roku nucených prací a Tomáš Polívka jen na půl roku nucených prací. Je tedy jasné, že Vavřinec Řeřicha byl shledán jako hlavní viník, zbylí dva muži pak jen jako „pomahači“. Avšak Řeřicha se nechtěl k čarodějným praktikám přiznat, proto byla v únoru roku 1701 poslána z Prahy žádost o opětovný výslech, přičemž bylo povoleno použít právo útrpné. Zda bylo nakonec mučení použito, nebo ne, není zcela jasné, avšak vzhledem k omilostnění Vavřince v dubnu roku 1701, bych se přikláněla k možnosti jeho nevyužití.¹³⁸ Naopak třetí z obviněných mužů, Tomáš Polívka, byl o pět let později znovu stíhán ve věci čarodějnictví a věštění, které měl použít proti Martinu Veselému. Ale jako v případě předchozím, byl Polívka omilostněn.¹³⁹ Je tedy nabíledni, že pověst čaroděje se s lidmi táhla i po jejich omilostnění, na druhou stranu bylo možné se proti nařčení bránit, ba dokonce dosáhnout plné milosti.

7 Tajní nekatolíci

Přestože rekatolizační tlak byl obrovský a prostředky, kterými byli poddaní obraceni na správnou víru, široké, nelze počítat s tím, že v zemi nezůstali žádní tajní nekatolíci. Naopak, v první polovině 18. století se opět rozmáhalo nekatolictví a císař Karel VI. měl plné ruce práce, aby tento trend co nejvíce potlačil. Přesto odpor proti jezuitům ze strany šlechty i světského duchovenstva vyvrcholil právě ke konci vlády Karla VI. a jezuitský vliv zeslábl.¹⁴⁰

V roce 1721 byl vydán královský patent proti tajným vyslancům, kteří měli v českém království rozšiřovat protikatolické knihy luterského nebo kalvínského ražení. Pozornost byla zaměřena především na podomní obchodníky ze zahraničí, kteří měli ostatní zboží jen

---

¹³⁷ Státní oblastní archiv v Plzni – Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 460, 461; evidenční číslo N5.

¹³⁸ Státní oblastní archiv v Plzni – Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 529, 530, 531, 533; evidenční číslo N5.

¹³⁹ Státní oblastní archiv v Plzni – Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 536, 537; evidenční číslo N5.

¹⁴⁰ MIKULEC, Jiří a kol. *Církev a společnost raného novověku v Čechách a na Moravě*. Praha: Historický ústav, 2013. Práce historického ústavu ČAV. ISBN 978-80-7286-206-1. s. 80-88.

jako zástěrku pro dovoz zakázaných knih. Proto byla činnost těchto obchodníků omezena pouze na trhy, ale až po důkladné prohlídce. Trest pro obchodníka, u kterého by se podobné knihy našly, byl jak tělesný, tak mu mělo být zabaveno veškeré zboží.¹⁴¹ Situace se ale nejspíše příliš nelepšila, jelikož v následujících letech vycházely zpřísnující dodatky k patentu.¹⁴² Vyhláška¹⁴³ z roku 1726 pak konkretizovala tresty, které měly postihnout nejen kacíře, ale i osoby které je trpí. Dle vyhlášky měly být trestání osoby bez rozdílu pohlaví, které by bludnému učení podlehly. Takový člověk pak měl být poslán na jeden rok obecných prací, pokud by během roku přijal katolické učení, mohl jít domů, ale nadále byl kontrolován. Pokud naopak ani za rok správnou víru nepřijal, musel setrvat další rok, následně byl vypovězen ze země, a pokud by se byl pokusil o návrat a byl by chycen, pak měla následovat poprava. V případě, že člověk katolickou víru přijal, ale následně od ní opět odpadl, pak se trest lišil dle pohlaví. Muži byli vysláni na galéry, aniž by bylo předem jasné, na jak dlouho. Ženy a staří či nemocní muži byli zmrskáni a přišli o svůj majetek, který obdrželi jiní katoličtí poddaní. Naopak finančně odměnění měli být ti, kteří by udali místo, kde se kacířští učitelé, či překupníci knih aj. ukrývali.¹⁴⁴ Zpřísnění patentu přišlo poté v roce 1738, 1740, 1746 a 1749. V těchto dokumentech se již upozorňovalo na to, že problémem jsou vracející se emigranti, ale i návštěvníci přicházející z lázní Karlovy Vary a Teplice.¹⁴⁵ Každá z vyhlášek vybízela k pečlivému sledování dodržování katolické víry poddanými a k jejich ochraně před luteránskými, kalvínskými i husitskými kacířskými knihami, jelikož se i nadále nacházeli u obyvatel království, v Horažďovicích nevyjímaje.¹⁴⁶ Jediný konkrétní dochovaný případ možného nekatolictví, který jsem našla, je z roku 1734. V tomto roce farář Spinka nahlašuje, že sládek Karel Dražický nebyl již 7 let u zpovědi. Bylo mu ostře nařízeno, aby se k ní dostavil a poté donesl písemný doklad, že byl vyzpovídán. Sládek na to odpověděl, že tak učiní den následující.¹⁴⁷ Je ale také velice pravděpodobné, že v tomto případě nešlo zcela o to, že by sládek vyznával jinou víru, mohl být jen vlažnější k náboženskému prožívání. V roce 1737 byla oznámena misie klatovských jezuitů v čele

---

¹⁴² Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1610, 1611; evidenční číslo N17.

¹⁴³ Příloha č. 7.

¹⁴⁴ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1613, evidenční číslo N17. Viz příloha č. 8

¹⁴⁵ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1624, evidenční číslo N17.

¹⁴⁶ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1620, 1622, 1623; evidenční číslo N17.

¹⁴⁷ Městské muzeum Horažďovice, fond TA 321 /nezpracováno/, Horažďovice, město historie. Listina A II 20.

s Antonínem Koniášem do Horažďovic. Jejich úkolem bylo nalézt nekatolickou literaturu a následně se postarat o její zabavení, či zničení. Antonín Koniáš byl proslulý český kazatel, který svůj život zasvětil rekatolizační činnosti.¹⁴⁸

8 Židé v Horažďovicích

Židé žili v Horažďovicích podle doložených pramenů¹⁴⁹ od třicetileté války, je ale velmi pravděpodobné, že zde pobývali již dříve. Po skončení třicetileté války byl vybudován první židovský hřbitov, a to na místě zbořených hradeb. Nelze zde však mluvit o tom, že by Židé žili v ghettu, jelikož židovské domy stály vedle křesťanských a netvořily jeden souvislý blok budov. Postavení Židů nebylo nikdy na dobré úrovni, a to z důvodu nábožensky motivovaného odporu obyvatel, který vedl k mnoha omezením. To nijak nezabránilo tomu, aby se Židé brzy stali konkurencí místním obchodníkům a řemeslníkům¹⁵⁰, avšak to vedlo k další řadě zákazů a omezení židovské činnosti. Výsledkem této situace bylo to, že do roku 1723 mělo povolený pobyt v Horažďovicích pouze deset rodin.¹⁵¹

Jedním z problémů, který se stal zdrojem svárů mezi křesťany a Židy, bylo paradoxně to, že obyvatelé ale i samo město, dlužili židovským občanům peníze. Dalším problémem byla již zmíněná obchodní konkurence. Situace koncem 17. století byla pro Židy mnohdy neúnosná, hromadila se nařízení omezující jejich činnost a situace se pouze zhoršovala. Roku 1667 žádal purkmistr a rada města Horažďovic, aby hrabě František ze Šternberka zakročil proti Židům, kteří prý narušují svým obchodem a podnikáním vztahy mezi řemeslníky a cechy, dále měli Židé znepríjemňovat sváteční dny a procesí. Z těchto důvodů bylo žádáno o jejich vyhoštění po vzoru města Nepomuku.¹⁵² Z roku 1669 se nám dochovaly záznamy o sporu mezi židem Matějem a Danielem Táborským, jenž měl dlužit Matěji peníze, které nehodlal vrátit. Soud se táhl dva roky, a přestože nejprve bylo

---

¹⁴⁸ BÍLÝ, Jiří. *Jezuita Antonín Koniáš: osobnost a doba*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1996. 277 s. Historica. ISBN 80-7021-191-1. s. 6-10.

¹⁴⁹ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 455, evidenční číslo N5.

¹⁵⁰ Stávalo se také, že židé nekonkurovali jen čestným způsobem. Z roku 1782 máme doložen případ, kdy byli horažďovičtí židovští obchodníci obviněni z podloudnictví (pašeráctví). Obvinění byli nakonec puštěni na kauci. Jejich motivace, proč neobchodovat čestně, byla opět finanční. Vyhnuli se tak různým clům či poplatkům, které by jinak byli nuceni zaplatit. (Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1016, 1017, 1018; evidenční číslo N11.)

¹⁵¹ SMETANOVÁ, Hana. *Židé v Horažďovicích*. Horažďovice: město Horažďovice, 2008. s. 7-20.

¹⁵² Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 2389, evidenční číslo N26.

rozhodnuto, že dlužník je povinen uhradit dluh i s úrokem, roku 1671 soud rozhodl ve prospěch dlužníka, který byl nakonec od dluhu osvobozen.¹⁵³ Z pramenů není jasné, proč soud tak rozhodl, ale případ jasně demonstruje znevýhodňování Židů. Dalším příkladem nesnášenlivost, či spíše rivality a závisti Židům dokazuje pramen z roku 1670, kdy si horažďovický chirurg Pavel Filip Nistena stěžoval na činnost židovského lazebníka, jenž mu měl kazit živnost. Žádal tedy o omezení podnikání zmíněného Žida a jeho ztrestání. Vrchnost vyřídila stížnost ve prospěch horažďovického chirurga.¹⁵⁴ Roku 1678 byla vyhlášena povinnost, aby Židé nosili na oblečení žluté kroužky, a kdo by byl přistižen, že nařízení nedodrží, ten měl přijít o část majetku, který by byl věnován občanu, který tuto skutečnost nahlásil. Samozřejmě nařízení zapříčinilo zhoršení židovské situace a bylo zdrojem dalších útoků na židovské obyvatele. Téhož roku byl zabit horažďovický Žid dvojicí mladíků, Jakubem Moulíkem a Jakubem Mlynářovicem, z panství Střelské Hoštice. Soud je oba odsoudil k trestu smrti stětím. Zajímavostí je, že měsíc po vynesení rozsudku přišla nabídka od pražského lékárníka Františka Dirixe, zda by mladíci nechtěli raději vyzkoušet nové smrtící jedy, než se nechat setnout. Jak se mladíci rozhodli, není bohužel z dochovaných pramenů jasné.¹⁵⁵ Dobrá zpráva tedy je, že přestože byli Židé znevýhodňováni, nebyla situace až tak katastrofální, aby se nad jejich smrtí jen „mávlo rukou“. Na druhou stranu, v této době náklady na trestní proces vždy musel hradit Žid, a to i v případě, že právě jemu bylo učiněno příkoří, pokud samozřejmě nebyl mrtvý, jako v předchozím případě. Podle dochovaných záznamů nebylo výjimkou, že spory vedly Židé i mezi sebou. V roce 1726 podal horažďovický Žid Šalamoun Izák stížnost na čkyňského Žida Šimona Arona Mollera, jelikož mu měl odcizit padesát zlatých na postním jarmarku v Plzni.¹⁵⁶

Nejparadoxnější situace nastala na začátku 18. století, kdy bylo město ve velkých dluhích, a přestože byli Židé omezováni, tak neváhali a pomohli městu dluhy splatit. Z finančních důvodů také krachl plán na radikální snížení počtu Židů a omezení jejich hospodářské moci, místo toho se nařídila pouhá evidence židovských obyvatel. Karel VI. vydal sérii patentů, přičemž hned několik se dotklo Židů, ty v Horažďovicích nevyjímaje.

---

¹⁵³ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 473, 475, 477, 478, 480, 485, 489; evidenční číslo N5.

¹⁵⁴ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo A XV 300, evidenční číslo N26.

¹⁵⁵ Zda příležitost využily nebo ne, se již v listinách neuvádí. (Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 499, 500, 501; evidenční číslo N5.)

¹⁵⁶ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 578, 579, 580; evidenční číslo N6.

Jednalo se v podstatě o omezení či nařízení, která zakazovala Židům obchodovat např. se sanytrem, nebo nesměli obchodovat s jiným, než českým, moravským, slezským a kladským sukem. Tresty za porušení byly buďto konfiskace zboží, či vyhoštění ze země. Avšak i pro Židy z těchto patentů plynuly určité výhody, například dle patentu z roku 1727 dostali pouze Židé povolení obchodovat se zbožím, které bylo křesťanským obchodníkům zapovězeno.¹⁵⁷ Karel VI. měl celkem jasný názor na židovskou problematiku, který nebyl pro samotné Židy nijak příznivý. Požadoval odchod Židů, kteří do země přišli po roce 1618, což v podstatě znamenalo jejich vyhnání z venkova. Návrh tohoto nařízení nebyl schválen, jak jinak, než z důvodů ekonomických. Roku 1726 vydal Translokační reskript, podle kterého se museli židovští obyvatelé přestěhovat do vymezených ulic a čtvrtí, a také zakazoval stěhování Židů do Prahy¹⁵⁸.

Roku 1744, za vlády Marie Terezie, došlo k vypovězení všech Židů z Čech vydáním Lakonického ediktu.¹⁵⁹ Ale opět jako v předchozím případě donutily Marii Terezii z tohoto nařízení ustoupit finance a protesty. Místo vypovězení započala další vlna dalších zákazů a omezení. Nařízení z roku 1756 určovalo, že Židé smí prodávat vlnu pouze 4 hodiny dopoledne a křesťané 11 hodin denně a přednostní právo při koupi mají křesťané.¹⁶⁰ Politická situace v zemi se samozřejmě projevila i na náladách obyvatel. Roku 1779 si Žid Jáchym Heršl z Rábí stěžoval, že mu cech koželuhů z Horažďovic zadržel kůže. Cech byl donucen kůže vrátit a zaplatit panu Heršlovi poplatek za vzniklou škodu. Dále byl cech upozorněn, že Židé smějí v tomto odvětví podnikat.¹⁶¹ V tomto případě se vrchnost Žida zastala, což nebylo v předchozích létech zase tak obvyklé, jak jsme mohli pozorovat na předchozích incidentech.

---

¹⁵⁷ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1641, 1642, 1645; evidenční číslo N18.

¹⁵⁸ V souvislosti s tím byl vydán *numerus clausus* určující maximální počet rodin v Čechách a na Moravě. Aby se mohl plán splnit, byl vydán tzv. familiantský zákon, který upravoval právo se ženit a vdávat. Právo oženit se, měl pouze prvorozený syn, ostatní se museli oženit do ciziny, a od té chvíle byli považováni za cizince, dcery se mohly vdát pouze do ciziny, v Čechách a na Moravě nikoli. Zákon značně narušil rodinný život Židů, což pro ně byl opravdu kolosální problém. Třebaže prosili často o jeho zrušení, přetrvál i reformy Josefa II. a zrušen byl až v polovině 19. století. (PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. Praha: Sefer, 1993. Judaika. ISBN 80-900895-4-2. s. 77-78. Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1678, 1679, 1680; evidenční číslo N18.)

¹⁵⁹ STEIN, Adolf. *Děje Židů v Čechách*. Radnice: Adolf Stein, 1901. s. 44.

¹⁶⁰ SMETANOVÁ, Hana. *Židé v Horažďovicích*. Horažďovice: město Horažďovice, 2008. s. 19.

¹⁶¹ ŠIMON, Eduard. *Horažďovice: proměny města 1292-1992*. Horažďovice: Městský úřad, 1990. ISBN 80-900062-3-X. s. 46. Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 2125,2126,2128; evidenční číslo N23.

Zlepšení situace nastalo až za Josefa II., který zvýšil povolený počet rodin, zrušil dosavadní židovskou daň a ponižující předpis o nošení znamení na oblečení.¹⁶² „Židovské patenty“ byly součástí většího souboru reforem, kdy v popředí byl především Toleranční patent¹⁶³ a Patent o zrušení nevolnictví v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Židé dostali mnohem více výsad: mohli se věnovat většině živností¹⁶⁴, provozovat všechny druhy řemesel a zakládat cechy.¹⁶⁵ Dále si směli najímat panské grunty, zakládat směnárny a velkoobchody. Také od roku 1781 po úpravě soudnictví byli Židé souzeni na stejné úrovni jako křesťané.¹⁶⁶ Změn bylo však příliš mnoho a některé vzbudily odpor. Co však zůstávalo dále, byla toleranční daň a familiantský zákon.

---

¹⁶² SMETANOVÁ, Hana. *Židé v Horažďovicích*. Horažďovice: město Horažďovice, 2008. s. 7-20.

¹⁶³ Tento patent se Židů příliš netýkal, jelikož judaismus byl tolerován po celou dobu zhruba stejně jako nyní nově tolerovaná náboženství. (PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. Praha: Sefer, 1993. Judaika. ISBN 80-900895-4-2. s. 86.)

¹⁶⁴ Až na nájmy šenkoven, mlýnů a desátků.

¹⁶⁵ Toto platilo pro menší města, jelikož v Praze byly cechy již více než sto let. (PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. Praha: Sefer, 1993. Judaika. ISBN 80-900895-4-2. s. 90.)

¹⁶⁶ Toto opatření však zasáhlo do vnitřní autonomie židovských obcí, které pak až do roku 1848 byly vnímány jako náboženské korporace.

Závěr

Hlavním cílem práce bylo podat základní přehled o náboženském vývoji a jeho proměnách v Horažďovicích v raném novověku. Tohoto cíle bylo dosaženo, avšak je nutno podotknout, že hlavně kapitoly o bratrstvech a tajných nekatolicích by se nadále daly prohloubit, jelikož v SOkA Klatovy a ani v horažďovickém muzeu jsem nedohledala informace, které bych považovala za přínosné či zajímavé. Mám na mysli zejména hlubší průnik do činnosti bratrstva sv. Františka a i jeho sociální strukturu, která by byla jistě zajímavá a dalo by se s ní dále pracovat. Podobné je to i s kapitolou o horažďovických nekatolicích. Bohužel, v *Soupisu poddaných podle víry* se město Horažďovice nenachází, stejně je tomu i s přidruženými vesnicemi. V archivu nejsou zaznamenány žádné konkrétní situace, kdy by byl odhalen nekatolík, jen ve fondu horažďovického muzea jsem našla zmínku o sládkovi, který byl nahlášen, že již 7 let nenavštívil mši svatou a byl vybízen, aby tak co nejrychleji učinil. Tato informace však může znamenat i to, že byl sládek v oblasti náboženství vlažný, ale nelze vyloučit ani možnost jiného vyznání. Především se ohledně kacírství dochovaly vyhlášky proti nekatolíkům, ze kterých tedy můžeme usoudit, že tento problém nezdávka existoval a bylo nutné ho řešit. Za velmi zajímavý považuji dokument, který se dochoval v SOkA Klatovy, jenž pochází z roku 1726 a jsou v něm zaneseny tresty postihující nejen kacíře, ale i osoby, které by jim napomáhaly, či je skrývaly. Po jeho přečtení si tedy můžeme udělat představu, jak přísně bylo případné kacírství trestáno a je nabíledni, že se vrchnost snažila nejdříve různými způsoby donutit případného kacíře k obratu na „správnou“ víru, a až po několika selháních se uchylovala k drastickým opatřením. Zajímavé informace ohledně nekatolictví podávají také zprávy z roku 1622, kdy horažďovický purkmistr žádal vrchnost, aby zajistila povolení k přijímání pod obojí. Žádost byla ze zjevných důvodů zamítnuta, nám to ale dává jasnou představu o tom, že většina obyvatel zůstávala po Bílé hoře u víry protestantské a nijak se tím netajila, přestože se jim dostalo od vrchnosti jasného doporučení, aby řádně prokazovali poslušnost katolické církvi. Tento fakt shledávám jako mimořádně zajímavý a vede mě k myšlence jeho prohloubení například v navazující diplomové práci, kde bych se snažila najít konkrétní případy nekatolictví v pobělohorské době.

Jedním z cílů pak bylo popsat horažďovickou farní správu a významné faráře, kteří zde působili. Tento cíl se podle mého názoru povedlo naplnit, přičemž velkou pomocí byla již zmíněná diplomová práce Lucie Hesounové. Horažďovičtí faráři patřili, až na výjimky,

k řádu maltézskému. Zde mě nejvíce zaujala následující fakta. Jednak jde o návrat františkánů (ale již jako minoritů, nikoli observantů) do města, s čímž je spojen incident Severia Dudecia, který v záchvatu náboženské očisty nechal vykopat hroby českých bratří a vylámal i hrobky zakladatelů konventu, Švihovských. Za nejvýraznějšího faráře bych poté označila Jana Jakuba Mantznera, který působil na horažďovické faře v letech 1717-1733. Tento farář je hojně vykreslován jako problematický, přičemž se ukázalo, že se spíše snažil o změny k lepšímu, které však nebyly zcela doceněny. Mantzner vedl spory hlavně s vrchností, když nechal z věže farního kostela odstranit rodový znak Šternberků, tedy vrchnosti, která vlastnila v té době město. Další spor ohledně přesunutí schodiště u kostela sv. Petra a Pavla byl neméně závažný i z toho důvodu, že se do jeho řešení zapojili sami měšťané. Farář byl nakonec přesunut na faru do Radomyšle u Strakonice, ještě předtím se však usmířil s purkmistrem i radou města, což nás utvrzuje v domněnce, že přeci jen nebyl zlé povahy a veškeré změny činil s dobrým úmyslem. Za zajímavý považuji i incident z roku 1766, který se udál v souvislosti s kanonickou vizitací. Tehdejší farář Jan Varous odmítl dán panu vikáři, který vizitaci prováděl, klíče od kostela. Vikář tento akt považoval za nepřátelský a urážlivý, nechal tedy kostelní dveře rozsekat přivolaným tesařem. Magistrát města, který spor řešil po další tři roky, chybu faráře neuznal s odůvodněním, že u incidentu nebyl, tudíž nemá relevantní informace.

Dále jsem zkoumala vztah mezi dvěma katolickými řády působícími v Horažďovicích. Přestože jsem očekávala, že mezi nimi bude panovat spíše rivalita, z dochovaných listin jsem zjistila informace zcela opačné. Jde o testament horažďovického faráře Jana Kryštofa Schwägera z roku 1665, ve kterém odkazuje své knihy právě minoritskému řádu, přičemž obsahuje i informace dosvědčující, že mezi horažďovickou farou (potažmo tedy maltézským řádem) a minoritským řádem panovaly dobré vztahy a minorité byli ochotni být faráři k dispozici v případě potřeby.

Při bádání v archivu jsem narazila také na zajímavé dokumenty týkající se čarodějnictví ve městě. Po jejich prozkoumání jsem došla k závěru, že jednotlivé případy čarodějnictví se zde řešily podstatně racionálněji, než tomu bylo například v nechvalně proslulých Velkých Losínách. Tvrzení dobře demonstruje případ z roku 1700, kdy byla z čarodějnictví obviněna trojice mužů – Řeřicha, Měřička a Polívka –, z nichž byl pouze Řeřicha odsouzen k trestu smrti a zbylí dva k trestu nucených prací. Jelikož se ale Řeřicha odmítl k čarodějnickým praktikám přiznat, byl omilostněn. Třetí z obviněných mužů, Tomáš Polívka, byl o pět let později znovu obviněn z praktikování čar. Mohlo by se zdát, že tento

fakt vedl k jeho popravě, avšak i on byl po několika neúspěšných výsleších omilostněn. Tyto případy potvrzují, že v Horažďovicích nepodléhali fanatické myšlence honu na čarodějnice, ale brali v potaz i důkazy a dali šanci nařčeným se obhájit.

Co se týče zbožnosti horažďovických obyvatel, při bádání jsem našla mnoho testamentů, ve kterých odkazovali peníze, dobytek, pole atd. farnímu kostelu, minoritskému klášteru i kostelu hřbitovnímu. Zde je zajímavostí to, že na začátku 17. století lidé odkazovali nejvíce kostelu sv. Jana Křtitele, který byl v té době poměrně „mladý“ a navíc v roce 1619 poničený vojskem. Lidé se tak nejspíše snažili přispět k jeho rychlejšímu rozvoji.

Ani v Horažďovicích se Židům nedostávalo velké podpory. Nevzniklo zde ghetto, jako tomu bývalo v jiných městech, ale lidé považovali mazané židovské obchodníky za velkou konkurenci, kterou je nutné přinejlepším vymýtit. Roku 1667 tak žádal purkmistr spolu s radou města, aby byli Židé vyhoštěni, jako tomu bylo v Nepomuku. Jejich žádosti vyhověno nebylo zcela, ale v roce 1723 mělo pobyt povoleno pouze deset rodin, takže určitého výsledku přeci jen dosáhli.

Při psaní práce jsem nejdříve shromáždila dostupnou literaturu k danému tématu. Poté jsem začala s bádáním v archivu, kde se nachází zpracovaný fond Archiv města Horažďovic, který mi byl největší oporou při tvoření práce. V Městském muzeu Horažďovic se nachází též fond Horažďovice, město historie, avšak ten je dosud nezpracovaný, proto bádání v něm bylo „tvrším oříškem“. Nutno ale dodat, že i zde byly nalezeny cenné informace, hlavně o procesích. Předkládaná práce tedy vychází především z archivních pramenů, ale vynechána není ani relevantní literatura, která je také zásadní. Hlavní přínos práce spatřuji především v uceleném pohledu na náboženský vývoj ve sledovaném období a místě, který je prokládán konkrétními dobovými událostmi, jež ovlivnily další vývoj ve městě. Práce může také doplňovat práci Lucie Hesounové a být podkladem pro další badatelskou činnost.

Summary

This thesis deals with development of religion in Horazdovice in the early modern time. It is divided into 8 parts and 8 subparts. First chapter introduces the topic in general. It meets the reader with a religious situation of Bohemia in early modern age. The second one is dedicated to history of Horazdovice. Although it is mostly concerned on history of religion, we can read even about the history of the town itself. The third part deals with parish administration. The first and second subparts deals with the parsons and churches in Horazdovice. The fourth part follows up the religious orders, its subpart concerns the Minorire and Malthesian order in Horazdovice. The fifth part is about religious brotherhood in Horazdovice. The sixth part deals with religiousness and contains four subparts- about the procession, the testaments, the foundation and last is about the wizardry. The last but one part delas with secret non-Catholics in Horazdovice The last part is dedicated to Jews. This thesis is the background for the future research and for comparism of religion development in other towns.

Prameny a literatura

Archivní prameny:

Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 455, 460, 461, 473, 475, 477, 478, 480, 485, 489, 499, 500, 501, 529, 530, 531, 533, 536, 537; evidenční číslo N5.

Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 578, 579, 580; evidenční číslo N6.

Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1016, 1017, 1018; evidenční číslo N11.

Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1215, 1216, 1229, 1231; evidenční číslo N13.

Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1609, 1610, 1611, 1613, 1620, 1622, 1623; evidenční číslo N17.

Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1641, 1642, 1645, 1678, 1679, 1680; evidenční číslo N18.

Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1750, 1764, 1765, 1768, 1769, 1782, 1786, 1790, 1793; evidenční číslo N19.

Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1803, 1804, 1805, 1823, 1825, 1830, 1841, 1842, 1871, 1993, 2008, 2010, 2012, 2082, 2086, 2090; evidenční číslo N20.

Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1954, 1956, 1957, 1966, 1968, 1969, 1973, 1974, 1982, 1984, 1986, 1990, 1992; evidenční číslo N21.

Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1993, 2020, 2044, 2065, 2072, 2074, 2076; evidenční číslo N22.

Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 2125, 2126, 2128; evidenční číslo N23.

Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 2303, 2306, 2309, 2311, 2313, 2314, 2317, 2329, 2331, 2339, 2340, 2345, 2240, 2242, 2244, 2245, 2249, 2259, 2260, 2261; evidenční číslo N24.

Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo A XV 300, 2363, 2372, 2389; evidenční číslo N26.

Městské muzeum Horažďovice, fond TA 321 /nezpracováno/, Horažďovice, město historie, *Listiny A II 17, 20, 21, 23, 24, 26, 31*.

Literatura:

BERÁNKOVÁ, Marie. *Historie a současnost podnikání na Klatovsku, Sušicku a Horažďovicku*. Žehušice: Městské knihy, 2001. Historie a současnost podnikání v regionech ČR. ISBN 80-902919-4-5.

BÍLÝ, Jiří. *Jezuita Antonín Koniáš: osobnost a doba*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1996. Historica. ISBN 80-7021-191-1.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, JANÁK, Jan a DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-709-1

HORA, Josef V. *Prácheň: hora, hradiště, hrad*. Horažďovice: Prácheňsko, 2009. ISBN 978-80-254-6202-7.

JIRÁSKO, Luděk a KLIMEŠ, Josef. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. Praha: Fénix, 1991. ISBN 80-85245-11-6.

KOTLÁROVÁ, Simona. *Bavorové erbu střely*. Vyd. první. České Budějovice: Veduta, 2004. ISBN 80-86829-04-9.

LUDIKAR, Augustin Česlav. *O řádu Maltánském, se zvláštním zřetelem na Čechy*. V Klatovech: A. Č. Ludikar, 1878.

MIKULEC, Jiří. *Barokní náboženská bratrstva v Čechách*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Knižnice Dějin a současnosti. ISBN 80-7106-422-X.

MIKULEC, Jiří a kol. *Církev a společnost raného novověku v Čechách a na Moravě*. Praha: Historický ústav, 2013. Práce historického ústavu ČAV. ISBN 978-80-7286-206-1.

MIKULEC, Jiří. *Náboženský život a barokní zbožnost v českých zemích*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3698-3.

MIKULEC, Jiří. 31. 7. 1627 - rekatolizace šlechty v Čechách: či je země, toho je i náboženství. Praha: Havran, 2005. Dny, které tvořily české dějiny. ISBN 80-86515-54-0.

MIŠOVIČ, Ján. *Víra v dějinách zemí Koruny české*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. Knižnice Sociologických aktualit. ISBN 80-85850-99-0.

NĚMEC, Karel. *Dějiny města Horažďovic*. Horažďovice: Okrašlovací spolek, 1936.

PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. Praha: Sefer, 1993. Judaika. ISBN 80-900895-4-2.

PODLAHA, Antonín. *Dějiny arcidiecése pražské od konce století 17. do počátku století 19. Díl 1, Doba arcibiskupa Jana Josefa hrab. Breunera [1694-1710]. Část 1*. Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1917. Podíl údů Dědictví sv. Prokopa na r. 1917.

POŘÍZKA, Jiří. *Řád maltézských rytířů: z Palestiny na Via Condotti*. Vyd. 1. Praha: Elka Press, 1997. ISBN 80-7176-582-1.

SMETANOVÁ, Hana. *Židé v Horažďovicích*. Horažďovice: město Horažďovice, 2008.

SOUKUP, Jan. *Bouře proti Židům v Čechách r. 1338*. Praha: Král. čes. společ. nauk, 1907. 8 s. Věstník Král. čes. společnosti nauk.

STEIN, Adolf. *Děje Židů v Čechách*. Radnice: Adolf Stein, 1901.

STUHLÁ, Pavla. *Prachatický vikariát 1676 - 1750: vybrané otázky církevní správy*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2004. 272 s. ISBN 80-7308-082-6.

SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-03.

ŠIMON, Eduard. *Horažďovice: proměny města 1292-1992*. Horažďovice: Městský úřad, 1990. ISBN 80-900062-3-X.

VLČEK, Pavel, SOMMER, Petr a FOLTÝN, Dušan. *Encyklopedie českých klášterů*. 1. vyd. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-17-6.

Kvalifikační práce:

HESOUNOVÁ, Lucie. *Maltézská fara v Horažďovicích (1251 - 1850)*. Č. Bud., 2009. diplomová práce (Mgr.). JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. Filozofická fakulta.

Seznam příloh

Příloha č. 1	I
Příloha č. 2	II
Příloha č. 3	III
Příloha č. 4	IV
Příloha č. 5	V
Příloha č. 6	VI
Příloha č. 7	VII

Příloha č. 1

Horážd'ovická fara¹⁶⁷

---

¹⁶⁷ Foto autor.

Příloha č. 2

Pečeť faráře Varouse ¹⁶⁸

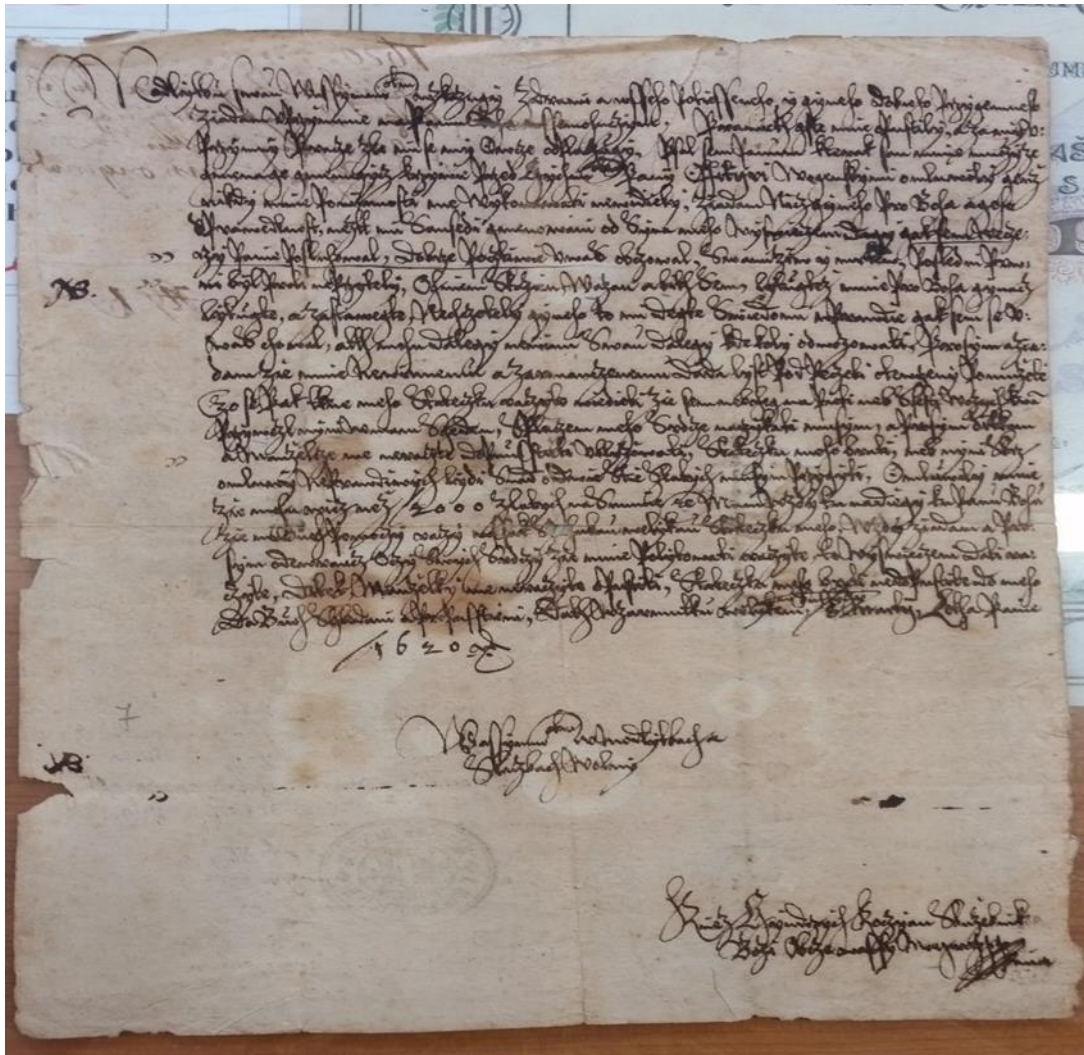
---

¹⁶⁸ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, *Listiny z let 1526-1786*, katalogové číslo 1780, evidenční číslo N20.

Příloha č. 3

Dopis horažďovického faráře Jindřicha Kociána¹⁶⁹

¹⁶⁹ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, Listiny z let 1526-1786, katalogové číslo 2065, evidenční číslo N22.

Příloha č. 4

Kostel sv. Petra a Pavla¹⁷⁰

---

¹⁷⁰ Foto autor.

Příloha č. 5

Kostel sv. Jana Křtitele¹⁷¹

---

¹⁷¹ Foto autor.

Příloha č. 6

Minoritský klášter¹⁷²

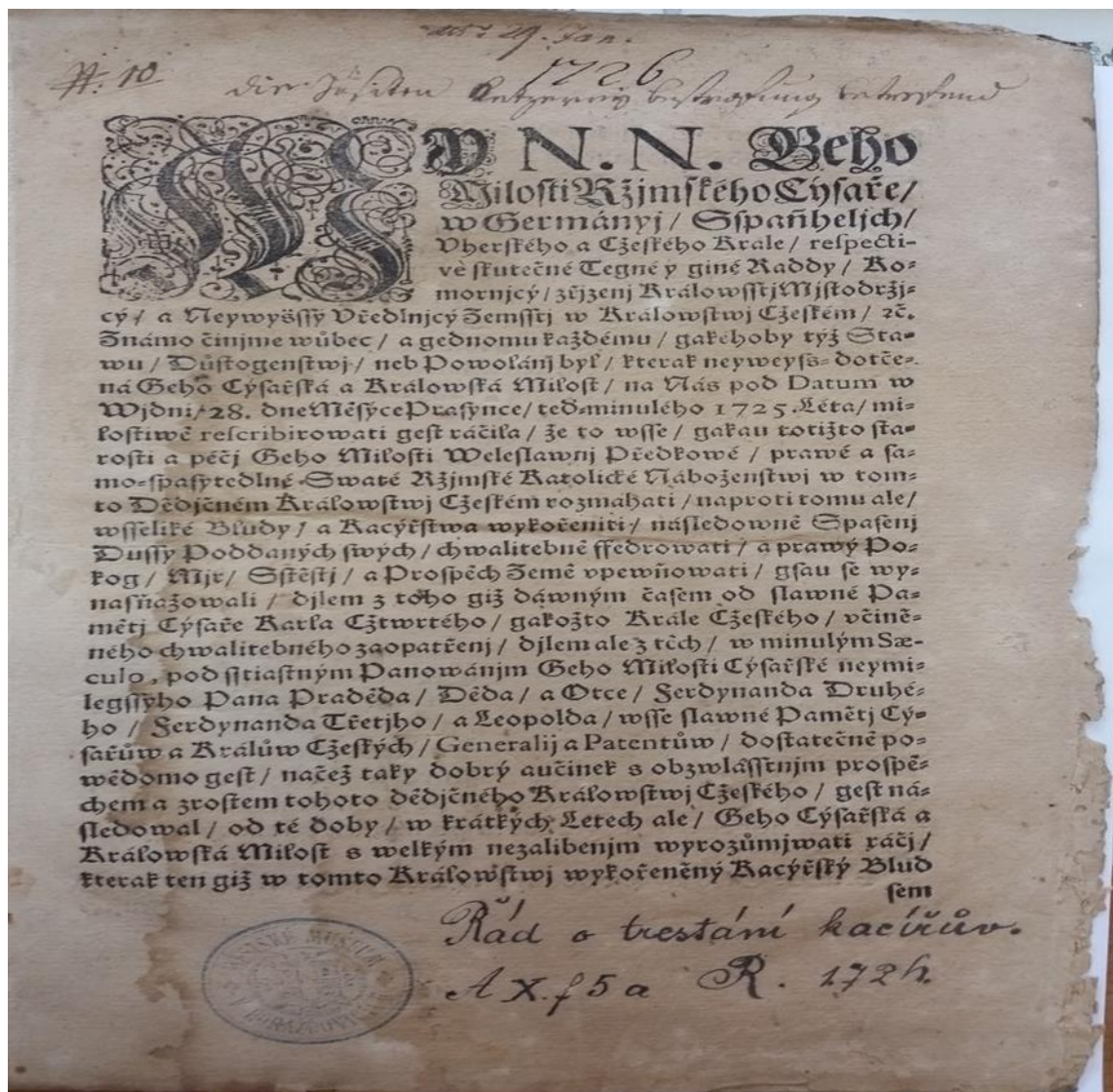

---

¹⁷² Foto autor.

Příloha č. 7

Úvodní strana vyhlášky o trestání kacířů a osob, jež je snáší, z roku 1726¹⁷³

¹⁷³ Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, Listiny z let 1526-1786, katalogové číslo 1737, evidenční číslo N19.